

1970 SAUSIS-
JANUARY

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

VĖL PO ŠEŠERIŲ METŲ SUSITINKANT	Juozas Vaišnys, S.J.	2
BAŽNYČIOS VIENYBĖ PO II VATIKANO SUSIRINKIMO		4
EILĖRAŠČIAI	Julija Švabaitė	7
VYSKUPO LAIŠKAS JAUNIMUI	Vysk. V. Brizgys	8
NEGESINKIME SAVO TAUTINĖS GYVYBĖS	Agnė Kižienė	10
ŠEŠTADIENIO RYTO APATIJA	D. Bindokienė	14
ATSIŲSTA PAMINĖTI		16
LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KUNIGŲ PAREIŠKIMAS		21
ŽVILGSNIS ATGAL	Juozas Vaišnys, S.J.	25
POLITINĖ 1969 M. APŽVALGA	Petras Pakalnis	27
GIMTASIS ŽODIS		32
GATVĖS BERNIUKAS VĖL PAS MUS	Nijolė Jankutė	34
FILMAI	Stasė Semėnienė ir Alė Rūta	36

Iliustracijos: viršelyje — A. Grigaičio nuotrauka; 1 psl. — S. Krausausko grafika; keturi viduriniai puslapiai iliustruoti Pr. Baltuonio medžio šaknų skulptūros darbų nuotraukomis. Užsklandos — Jūratis Eidukaitės. Viršelio kompozicija — Zitės Sodeikienės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, prof. Petras Jonikas (kalbos skyriaus patarėjas), Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Nijolė Užabalienė. Meninė priežiūra — Dalia Rėklytė-Aleknienė. Fotografija: Uosis Juodvalkis, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J. Administracija: Petras Kleinotas, S. J., ir Dana Kurauskienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiuro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

Praėjusių metų darbu įgyta patirtis,
lyg tėvai ant savo galingų pečių
keldami aukštyn naujai gimusį kūdikį,
mums atneša naujuosius metus,
į naujus metus žiūrime, kaip į mįslę,
kuria atspėti labai įdomu, bet sunku.
Ši mįslė paaiškės tik po metų,
kai žvelgsime į savo nueitą kelią.
Jos reikšmė priklausys tik nuo mūsų—
nuo mūsų valios, ryžto ir pastangų.

LAIŠKAI

LIETUVIAMS

1970 m. Sausis-January, Vol. XXI, Nr. 1

VĖL PO ŠEŠERIŲ METŲ SUSITINKANT

Po šešerių pertraukos metų vėl susitinkame su Jumis, mielieji "Laiškų Lietuviams" skaitytojai, rėmėjai ir bendradarbiai. Keičiantis redaktoriams, kartais vienas kitas paklausia, ar keisis ir žurnalo linija. Jeigu kas skaito ir stebi šį žurnalą nuo jo pirmojo numerio, pasirodžiusio prieš dvidešimt metų, tai gali aiškiai matyti, kad jo linija visuomet buvo ir pasiliko ta pati. Žinoma, keitėsi jo išorinė išvaizda: keitėsi viršeliai, puslapių skaičius, skyrių pavadinimai. Bet tai tik antraeiliai, neesminiai dalykai. Jo tikslas pasiliko visuomet tas pats — padėti po pasaulį išblaškytiems lietuviams lengviau susiorientuoti, sprendžiant religines bei tautines problemas.

Pradėdami šį žurnalą leisti ir redaguoti 1950 m. vasario mėnesį, pirmajame puslapyje taip rašėme: "Šių laiškų tikslas — užmegzti ryšius su visame pasaulyje išblaškytais lietuviais, padėti jiems geriau orientuotis naujose aplinkybėse ir lengviau išrišti įvairias religines — dorines problemas. "Laiškai Lietuviams" stengsis būti tokie, kurių jūs norite, todėl laukiame pageidavimų. Laiškai yra rašomi ne tik tam, kad kiti skaitytų, bet laukiama į juos ir atsakymo. Tad, gavęs šiuos laiškus, brangusis lietuvi, atidžiai perskaityk ir siųsk mums atsakymą: kokį įspūdį jie Tau padarė, kas labiausiai patiko, kas nepatiko, ko pageidautum kituose laiškuose".

Žengdami į antruosius metus, 1951 m. pirmajame numeryje trumpai peržvelgėme per metus pasiektus rezultatus: "Džiaugiamės iki šiol pasiektais laimėjimais, dėkodami skaitytojams, platintojams ir bendradarbiams už moralinę bei medžiaginę paramą ir trokšdami, kad ateinančiais metais "Laiškai Lietuviams" būtų dar labiau visų mėgiami. Tikrai yra ko džiaugtis, kad tas prieš metus kukliai pasirodęs laikraštukas taip įsidrąsino, jog savo tiražu pralenkė daugelį kitų, jau nuo seniai einančių lietuviškų laikraščių. Jis tuoj paplito po visą pasaulį, po visus žemynus, kur tik yra lietuvių. Ne tik Amerikoje ir Europoje, bet ir Azijoje, Afrikoje, Australijoje jis turi skaitytojų.

Kiekvienas, kurs tik jį paskaito, nenori niekuomet skirtis, nes čia randa atsakymą į aktualiausius šių dienų religinius ir tautinius klausimus. Malonu, kad skaitytojai su mumis palaiko ryšius, dažnai parašo, išreiškia savo pageidavimus, pateikia klausimų ir ne retai mus apipila tokiais komplimentais, kad juos čia kartoti būtų nekuklu. Visiems patinka paprastas, nuoširdus "Laiškų Lietuviams" tonas, kiekvieną patraukia įdomios ir praktiškos juose sprendžiamos problemos.

Bet, norėdami būti teisingi, turime pastebėti, kad šioje harmonijoje buvo ir kitaip skambančių balsų... Kai kurie norėtų, kad "Laiškai Lietuviams" būtų grynai religinis laikraštis, kad tautinius klausimus paliktume spręsti ki-

tiems. Mums atrodo, kad šios dvi sąvokos, religija ir tautybė, taip yra lietuvių širdyje susijusios, kad, pažeidžiant vieną, būtinai yra pažeidžiama ir kita, todėl apie jas ir kalbėti dažnai reikia drauge.

Praėjus dar metams, vėl išgirdus daug pagyrimų, bet taip pat ir kritikos, vieniems sakant, kad šis žurnalas yra per aukštas, kitiems — per lėkštas, taip stengėmės apibūdinti savo liniją ir tikslus: "L. L." yra skiriami visiems lietuviams, o ne kuriai atskirai klasei ar luomui, todėl ir juose gvildenami klausimai yra įvairūs. Savaimė suprantama, kad ne kiekvienas straipsnis kiekvienam skaitytojui bus lygiai įdomus ir naudingas. Pvz. vienuolė gal nedaug sau naudos atras skyriuje "Priešėimos židinio"; žilagalviui senukui gal nebus įdomios "Jaunimo paslaptys"; profesoriui kai kurie straipsniai atrodys per daug paprasti, o nedaug mokslo teisėjusiems — kai kurie gal ir per aukšti. Todėl, kiek bus galima, stengsimės duoti įvairiausių straipsnių, kad kiekvienas galėtų pasirinkti, kas jam įdomiau ir naudingiau".

Panašias mintis kartojo ir dešimtmečio sukakties proga, paaiškindami, dėl ko kartais dedame kai kam gal ir ne taip malonius straipsnius: "Laiškai Lietuviams" visuomet stengėsi drąsiai kovoti prieš visokias negeroves, nesvarbu ar jos pasireikštų lietuvių, ar katalikų bendruomenėje. Kai kas tokį metodą laiko klaidingu ir sako, kad "blogas paukštis, kurs savo lizdą teršia". Bet mes atsakome, kad dar blogesnis yra tas paukštis, kurs suteršto savo lizdo neišvalo. Kai kurių negerovių iškėlimas, mėginant rasti priemones joms pašalinti, nėra lizdo ter-

šimas, bet valymas. Kartais mes paliečiame žaizdas ne tam, kad skaudintume, bet tik tam, kad gydytume, kaip teisingai paminėjo kai kurie mūsų bendradarbiai sveikinimo laiškuose šio dešimtmečio proga. Žinoma, tokiu keliu einant, sutinkama daug priešų, bet mes jų nebijome, nes žinome, kad priešų neturi tik tas, kas neturi principų".

Ir T. K. Trimakas, S. J., perimdamas redaktoriavimą 1963 m. rudenį, rašė, kad "Laiškai Lietuviams" buvo ir bus skiriami plačiai skaitytojų publikai — įvairiaus amžiaus, skirtingų profesijų, vyresniųjų ir jaunesniųjų, profesionalų ir studentų, inteligentų ir šiaip dirbančiųjų. Visiems įvairios skaitomosios medžiagos buvo ir bus". Pagaliau trimis sąvokomis jis nutiesė ateities gaires: lietuviai, Kristus ir modernieji laikai. Taip, tai yra, buvo ir bus mūsų žurnalo tikslas.

Redagavau "Laiškus Lietuviams" beveik keturiolika metų — nuo pat jų įsteigimo iki 1963 m. rudens, kada turėjau išvykti Kanadon. Redaktoriavimą tada perėmė T. K. Trimakas, šešerius metus šiuo žurnalu rūpinęsis, jo ugdymui ir tobulinimui praleidęs daug ne tik dienos, bet kartais ir nakties valandų. Bet štai neseniai, lyg žaibas iš giedro dangaus, netikėta žinia — susidomėjęs psichologijos studijomis, jis atsisako redaktoriavimo! Kas daryti? Kur rasti naują redaktorių? Nesuradus naujo, buvo nusikreipta į senąjį. Daug entuziazmo šioms pareigoms nerodžiau. Po šešerių metų pertraukos jaučiausi nuo to darbo atpratęs. O kadangi pirmiau keturiolika metų prie redaktoriaus stalo atsėdėjau, tai jaučiausi turįs teisę "išeiti pensijon". Bet atsistojaus prieš dilemą: arba apsiimti

redaguoti, arba "Laiškus Lietuviams" reikės uždaryti. Žiūrėdamas į tą savo iki keturiolikos metų užaugintą, o T. Trimako iki dvidešimt metų subrandintą jaunuolį, negalėjau įsivaizduoti, negalėjau sutikti su mintimi, kad štai jis turės žengti į kapą... Tad sutikau. Sutikau, tikėdamasis jūsų visų, mielieji skaitytojai ir bendradarbiai, paramos. Reikėtų padidinti prenumeratorių skaičių, reikėtų pajvairinti turinį, bet visa tai be jūsų pagalbos bus neįmanoma.

Dažnai mūsų laikraščių ar žurnalų tonas ir lygis priklauso ne tiek nuo redaktorių, kiek nuo bendradarbių. Juk mes negalime naudotis tokia prabanga, kaip amerikietiško žurnalų redaktoriai, kai iš keliasdešimt atsiųstų straipsnių gali pasirinkti vieną, geriausią. Mes kartais esame priversti dėti tai, ką turime, ką gauname, nes geresnių niekas neatsiunčia. Tad šia proga ir norėčiau apeliuoti į visų sugėbančių rašyti sąžines, kad paaugotumėte vieną kitą valandėlę šiam bendram mūsų visų reikalui — tiesos, gėrio ir grožio ugdymui bei skleidimui, pasinaudojant "Laiškų Lietuviams" puslapiais.

Išorinė laikraščio išvaizda taip pat ne visuomet nuo mūsų priklauso. Reikia skaitytis ir su lėšomis. Buvusis redaktorius jau ne kartą yra skundęsis, kad šį žurnalą leidžiame su dideliais nuostoliais. Ir turime žinoti, kad tie nuostoliai kartais buvo skaičiuojami ne šimtais, o tūkstančiais. Tad stengsimės, kad "Laiškų Lietuviams" išvaizda būtų meniška ir patraukli, bet turėsime atsisakyti prabangos, turėsime vengti to, kas nebūtina, be ko galima apsieiti.

Gal dabar pirmieji numeriai nebus tokie, kokių norėčiau. Pradžioje visuomet atsiranda visokių kliūčių, bet su visų pagalba ir talka tikimės tas kliūtis nugalėti ir šį mūsų religinės bei tautinės kultūros žurnalą vis gerinti ir tobulinti.

Jus visus nuoširdžiai gerbiu,

Juozas Vaišnys, S. J.

BAŽNYČIOS VIENYBĖ PO II VATIKANO SUSIRINKIMO

(pagal kardinolą Suenens)

Praėjusių metų "Laiškų Lietuviams" spalio mėn. numeryje pradėjome spausdinti Belgijos primo kardinolo Suenens interviu. Pokalbyje jis aiškina, kaip suprasti Bažnyčios vienybę po II Vatikano Susirinkimo. Iki šiol buvusiuose straipsniuose jis apibūdino dvi skirtingas Bažnyčios vienybės sampratas, popiežiaus ir vyskupų santykius, santykius tarp vyskupo ir Dievo tautos, Bažnyčios įstatymų keitimą pagal Susirinkimo mintį. Šiame numeryje pateikiame kardinolo iškeltas mintis apie popiežiaus rinkimą.

G.K.K.

5. POPIEŽIAUS RINKIMAS

"Knygoje (*Coresponsibility in the Church*) jūs rašote: 'Žinant Kardinolų Kolegijos lemiantį vaidmenį, renkant popiežių, norėtusi, kad toks visai Dievo tautai svarbus reikalas būtų vysku-

pų sinodo persvarstytas ir būtų atsi-klausta įvairių vyskupų konferencijų'. Ar tokios atsakomybės patirtis neves prie naujų popiežiaus rinkimo meto-dų?"

Tai jautrus klausimas, bet pro jį ne-galime praeiti, svarstydami visas II Vatikano Susirinkimo pasekmes. Ti-kiu, kad vieną dieną bus persvarstyta popiežiaus rinkimai vyskupų kolegiališ-kumo šviesoje. Vertoje dėmesio kny-goje, vardu *The Theology of Vatican II*, žymus anglų teologas vysk. Butler, buvęs Susirinkimo teologinės komisi-jos narys, klausia, kam priklauso Baž-nyčioje autoritetas, kai miršta popie-žius. Ir jis atsako — vyskupams. Jo manymu, monopolis, rezervuojamas kardinolų kolegijai, popiežiui mirus, gali būti pateisinamas, tik atsižvel-giant į viso pasaulio vyskupų delega-ciją. Teologams reikės kiek giliau šį klausimą persvarstyti. Kaip žinome, kardinolų skyrimas ir jiems pavesti darbai įvairiais istorijos laikais gerokai įvairavo.

Be to, tik dabar, po II Vatikano Susirinkimo, visi kardinolai yra ir vys-kupai. Atrodo, tai ir bus žingsnis ta kryptimi, norint panaikinti dualizmą tarp vyskupų korpuso ir kardinolų ko-legijos.

Man atrodo, kad keitimasis turi vykti kolegiališ-kumo linija. Tam tiks-lui, pavyzdžiui, reikėtų, kad renkas vienetas pirmiausia būtų visi vyskupai, o po to — antras žingsnis — siauresnė vyskupų kolegija. Nežinau, ar reikėtų tiesioginiai kreiptis į vyskupų sinodą, ir jei taip, tai koks tas sinodas turėtų būti. Tai klausimas, kurį reikia studi-juoti. Tokios didelės svarbos reikalas visos Bažnyčios gėriui yra lygiai studi-

juotinas ir kunigų, ir pasauliečių. Klai-dingai suprastume Bažnyčią, jei many-tume, kad šis klausimas teliečia popie-žių, o ne Bažnyčios narius. Tai ir būtų tas juridizmas, pridaręs tiek žalos pra-eityje. Tolimesnė problema pasilieka vien dėl to, kad, popiežiui mirus, jo vadovaujančios valios nėra, o juk Baž-nyčioje autoritetas mirti negali.

Kardinolams parinkti būdas kelia teologinius klausimus...

Praeityje karaliai valdė valstybes, kaip norėjo. Net ir tie, kurie, kaip Liudvikas XIV, nesakydavo "L'État, c'est moi" (valstybė — tai aš), vis tiek organizavo kariuomenes, spausdino pinigus, nustatė mokesčius ir teikė ge-rai apmokamas tarnybas bei titulus, kam tik norėjo.

Tie laikai jau praėjo. Dabar visa tai nusprendžiama rinkimais ir balsa-vimu.

Bažnyčioje dar nebaigėme keisti "režimo". Kalbame apie "režimą", o ne apie autoritetą, nes autoritetas savo esme pasilieka nepakeičiamas, Dievo įstatymo nustatytas, kuris tačiau visur, kas nepriklauso jo esmei ir kas yra gy-venimo stiliaus dalis, gali ir turi keis-tis. Grįždami prie pavyzdžio, kai mo-narchas savo noru titulus dalina, argi nematome pėdsakų ir visokiausiose "bažnytinės garbės pareigose" — nuo Šventojo Kapo ar Maltos riterių iki Bažnyčios "princų", kaip yra protoko-lo reikalaujama vadinti kardinolus?

Savotiškai nejaukiai jaučiamės, ati-trūkę nuo dabarties, kai išgirstame apie "pakėlimą" į kardinolus. Žmonės tuoj kalba: kas už? — kas prieš? Ko-dėl tas asmuo, o ne kitas, kodėl tas ne-lauktas vardas pasirodė? Tai yra vie-nišo sprendimo tipas, kurio objekty-

vūs kriterijai nežinomi — be jokio dialogo. Neneigiame tokios procedūros teisėtumo. Vienintelis klausimas, ar toks senas paprotys derinasi su kolegiališkumu, sekant II Vatikano Susirinkimo mintį. Mes visi esame praeities įpėdiniai, ir būtų klaidinga pozityviai įžiūrėti antikolegiališkumą ten, kur yra savaime priimtos tradicijos pasekmė. Tikimės, kad kada nors šis klausimas bus išstudijuotas ir suderintas su Dievo tautos supratimu.

Informations catholiques internationales žurnale, 1969 m. balandžio mėn. numeryje vienas korespondentas rašė apie vyskupų skyrimą: "Kaip toki skyrimai atliekami, kokia komisija juos paruošia, pagal kokius kriterijus ir kas suteikia informaciją?"

Tas pats klausimas yra ir apie kardinolų skyrimus. Tikimės, kad atitinkamos vyskupų konferencijos patarimai bus priimti. Visa tai, kas sukeltų favorizmo įtarimą, yra grįžimas prie absoliučiujų monarchijų dienų ir taip pat yra visokių nemalonumų šaltinis. Mūsų amžius yra ypatingai jautrus objektyvių kriterijų naudojimui.

Kardinolų parinkimo klausimas ypač yra svarbus dėl to, kad pagal dabartinę santvarką kardinolų kolegija renka ir popiežių. Kad įstatymas sutaptų su padėties tikrove ir teisingumo reikalavimais, toje kolegijoje turi būti gana tikslus Bažnyčios įvairumo atspindys.

Bažnyčios turi būti atstovaujamos visuotinės Bažnyčios valdyje ne pagal pakrikštytųjų skaičių, bet pagal nuosirdžiai praktikuojančius narius, atsižvelgiant į kultų įvairumą. Atstovavimas turi išlaikyti, kiek tai įmanoma, pusiausvyrą tarp tautų ir kontinentų,

žiūrint to, ką kiekvienas teikia visumai.

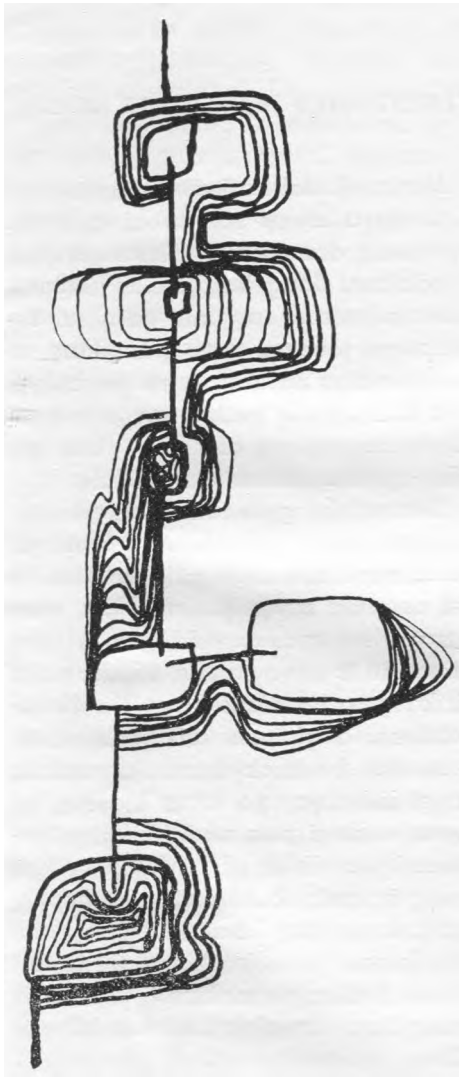
Kolegijoje turi atsispindėti Bažnyčia ne tik tokia, kokia ji buvo praeityje, bet kokia yra dabar ir kokia bus ateityje. Mums reikia pusiausvyros ir tarp kartų, nes kitaip — Bažnyčia sukalbės ir užsidarys ateičiai. Praeities patyrimas yra vertingas, bet lygiai yra vertinga jaunimo iniciatyva bei entuziazmas, jeigu mes norime sujungti *nova et vetera* (nauja ir sena), kaip pataria Evangelija.

Visų šių reikalavimų akivaizdoje turime pažvelgti į dabartinę padėtį. Keliamųjų į kardinolus amžiaus vidurkis — 59 metai; 41 italas tarp 83 neitalų — maždaug pusė. Šie dalykai sukelia problemas ir reikalauja rimtų studijų, atsižvelgiant į sudėtingas aplinkybes, paveldėtas iš praeities, kurios jau nebetarnauja Bažnyčios gėriui. Tokių reformų nereikia stabdyti, rūpinantis palaikyti "garbės pakėlimus". Tokiems pakėlimams dabar Bažnyčioje neturėtų būti vietos. Sunku būtų įsivaizduoti, kaip atrodytų, kreipiantis į šv. Petrą ar į šv. Povilą, sakyti "Jūsų Eminencija"! Šiuo klausimu siūlau pasiskaityti *La vérité dans l'Eglise*, P. Winniger.

Pridėsiu dar vieną mintį. Įvairiose vietovėse buvo galvojama, kad pasauliečiai taip pat turėtų dalyvauti popiežiaus rinkimuose. Gal sunku įsivaizduoti, kaip tokį norą būtų galima įvykdyti, bet ar tik nebūtų geriausia išeitis įtraukti pasauliečius į vyskupų rinkimus? Tokiu atveju vyskupai ne tik teologiškai, bet ir psichologiškai labiau atstovautų žmones ir būtų jų vadai.

(Bus daugiau)

JULIJA ŠVABAITĖ

IŠĖJAU, RAŠYDAMA SAVO VARDĄ

Sprogo molio puodynės
Vasaros karštyje
Ant pažaliavusių kiemo tvorų.
Iš suskirdusių tavo delnų,
Tėve,
Aš ištraukiau ploną rankutę...
Maža, nepatyrus mergaitė,
Išėjau, rašydama savo vardą
Balta kreida asloje
Ir didžiosiomis raidėmis.

O tu antrą kartą valgei
Ten sudžiūvusią duoną,
Slėpeisi
Bulvių rūsy,
Savo kūnu uždengdamas
Šviežiai užraugtąją...

Visas turtas — maišely druskiniam,
Neatgniaužtoje saujoj
Šalti namų pelenai
Delne, kuriame palikau
Savo karštų lūpų riksmą.

NETAISYSIU NAMŲ

Netaisysiu namų,
Neravėsiu daržų,
Paliksiu piktas žoles
Linksmam rudenio derliui.

Diemedėli, o
Diemedėli, tu
Niekados nežydėsi,
Paliktas vienas, parneštas
Iš svetimo lauko...

Rytoj aš eisiu namo,
Diemedėli, o
Kaip tu mane priimsi?
Netaisysiu namų,
Neravėsiu daržų...

Virtuvėje nekabinsiu
Kalendoriaus.
Iškrito vinys iš sienų —
Tu niekados nežydėsi....

JAUNIMAS

VYSKUPO LAIŠKAS JAUNIMUI

LIETUVIŲ JAUNIMO MISIJA —

SURASTI SAVO JAUNUOSIUS BROLIUS IR SESERIS

Jaunimui sunkiai suprantama, kodėl subrendusieji jais tiek domisi. Dabar jie dar jauni, kai subręs, tai supras. Subrendusieji ir jau senstelėję dar taip neseniai buvo jauni, gyveno tomis pačiomis nuotaikomis ir problemomis, kaip ir dabartinis jaunimas. Tiesa, kad dabar problemų yra naujų, tačiau nėra daugelio tokių, kurios buvo jaunimo problemomis prieš 50-30 metų. Subrendusiems ir senstelėjusiems jaunystė yra visai netolima praeitis, jos išgyvenimai prisimenami dar labai gyvai. Jaunimui subrendęs žmogus yra dar niekad nepatirta ir atrodanti dar labai tolima ateitis.

Ne mažiau, o gal net jautriau negu pats jaunimas, stebime, kas vyksta pasaulyje su lietuvių jaunimu. Turime ugningų veiklių jaunuolių. Kiti lietuvybei jautrūs, bet tylūs. Kiti indiferentai. Dar kiti ir jų tėvai mano, kad krašte ir visuomenėje už Lietuvos geriau būsią tokiems, kurie užsimirš savo lietuvišką tapatybę (identity), ir jie stengiasi tokiais tapti. Dar kiti užsimiršta savo lietuvišką tapatybę todėl, kad gyvena toli nuo lietuvių, kad jų šeima ir draugai nepadėjo atsilaikyti prieš aplinkos įtaką. Tiesa, yra ir tokių jaunuolių, kurie, gyvendami ir nelietuviškoje aplinkoje, neprarado savo lietuviškumo sąmonės ir neužmiršo kalbos.

Norintieji dėl karjeros užsimiršti ar slėpti savo kilmę gali labai apsigilti. Gyvenime daug kartų kas nors juos to paklaus, daug kartų tokie meluos, save vadindami tuo, kuo jie nėra. Tokie patys jaučiasi save paniekinę, to jie neišvengs nė kitų tarpe. Pasaulyje nėra tokių, kurie gerbtų savęs ir savo kilmės negerbiančią asmenį. Tokius kiti laiko oportunistiniais karjeristais.

Norint būti gyvenamojo krašto tikru, sąmoningu, naudingu gyventoju, visuomenės nariu ir piliečiu, ne tik kad nereikia savęs prarasti, bet, išlaikius tai, ką gero paveldėjome iš savo šeimos ir iš savo tautos, reikia rinkti tai, ką gero randame kitur. Ne tik nepaieškame, o gėrimės tais jaunuoliais, kurie, dar besimokydami ar mokslą baigę, keliauja po kitus kraštus, ne vienas sunkiai pats užsidirbdamas kelionpinigius, kad susipažintų su kitų kraštų ir tautų kultūromis, pramoktų kalbų, susirinktų daugiau žinių. Jaunam žmogui tai nekenkia, o tik jį praturtina. Tačiau ne mažiau jį praturtina pasisavinta savosios tautos kultūra ir kalba.

Ir iš lietuvių jaunimo tarpo atsiranda besi jaudinančių Amerikos negrų kultūriniu ir socialiniu atsilikimu, Vietnamo karu, Biafros badaujančiais. Protingose ribose šis jautrumas yra

geras. Tačiau ir savyje, ir Dievo akyse jausmai bei darbai savo tautos labui yra ne mažesnės, o didesnės vertės, negu tokie pat jausmai ir darbai svetimiesiems. Meilė žmogui tini reikštis pirmoje eilėje tiems, kurie mums yra savesni, natūraliai artimesni.

Stebint, kas vyksta lietuvių kilmės jaunimo tarpe, atrodo labai reiktų, kad sąmoningoji lietuvių jaunimo dalis pradėtų naują žygį. Lietuvių Studentų Sąjunga, studentų ir moksleivių organizacijos, Lietuvos vyčiai, skautai galėtų sudaryti vieną santarvę, stengdamiesi surasti visus ir visur pasaulyje lietuvių kilmės jaunuolius ir juos pakviesti įsijungti į pasaulio lietuvių jaunimo šeimą. Organizacijos neturėtų laukti, kada kiti jas pakvies į tą darbą. Kiekviena organizacija savo iniciatyva turėtų tai pradėti pirmiau negu visos susitars. Visos organizacijos, bendrai susitarusios, turėtų sukurti nedidelį dinamišką vienetą tokiam darbui skatinti ir platinti. Tame visų judinimo vienetą galėtų pagal reikalą būti kas nors ir iš subrendusiųjų. Tiesa, kad prie P.L.B. yra jaunimo atstovai, tačiau čia minimos iniciatyvos P.L.B. dar neparodė. Tiesa ir tai, kad visos jaunimo organizacijos stengiasi surasti sau naujų narių, tačiau čia kalbama ne apie vienai ar kitai organizacijai narių verbavimą, o apie visų jaunų lietuvių sąmonės kėlimą ir palaikymą, ypatin-gai tokių, kurie yra dar labai toli nuo tokio lietuviškumo laipsnio, kad pri-klausytų lietuviškai organizacijai. Ir P.L.B., ir jaunimo organizacijoms reikia šia linkme naujos ir ugningesnės iniciatyvos. Reikia iniciatyvos per sąmoningus lietuvius surasti, suregis-truoti visus lietuvių kilmės jaunuolius, nepaisant, ar kuris save tokiu laiko, ar ne. Lietuviai stengiamės surasti ir surandame Lietuvai ir lietuviams drau-

gų nelietuvių tarpe. Tuo daugiau dera stengtis surasti visus jaunus lietuvius ir juos padaryti sąmoningais savo tautos nariais. Jeigu vieni Lietuvos vyčiai yra parašę jau ne vieną šimtą tūkstančių laiškų nelietuviams Lietuvos ir lietuvių reikalais, tai visoms lietuvių jaunimo organizacijoms kartu neturėtų būti nei per sunku, nei per daug kai kuriomis progomis pakalbinti laiškų ar kitokiu būdu savo kilmę užsimiršusius ar nuo lietuvių nutolusius jaunus lietuvius. Nereikia abejoti, kad už tokių savųjų dėmesį daug jaunuolių būtų dėkingi.

Jaunam asmeniui padėti būti sąmoningu savo tautinės tapatybės piliečiu yra ne vien tautinis reikalas. Tai būtų didelės ir plačios vertės moralinė ir kultūrinė misija, naudinga ne vien lietuviams, o visai visuomenei.

Suprantama, kad tokio darbo išvystymas ir vykdymas pareikalautų lėšų. Kai kurios organizacijos yra jau patyrusios, kaip tai vyksta. Mes, lietuviai, dar galime džiaugtis ir didžiuotis, kad iki šiol visokia gera lietuviška iniciatyva randa visuomenėje gražaus pritarimo. Aišku, kad suaugusieji gražiai įvertintų ir šią naują lietuviško jaunimo suradimo ir būrimo misiją. Taip pat aišku, kad šis reikalas turi daugiau rūpėti suaugusiems negu jaunimui. Daugeliu tačiau atvejų jaunimas jaunimui turi didesnės įtakos, vieni kitus geriau supranta, negu suaugusieji galėtų suprasti ne savo šeimos jaunuosius. Tačiau jaunimas privalo prisiminti ir jausti, kad ir jis turi ne tik teisių, o ir pareigų. Jaunuolius išlaikyti sąmoningais savo lietuviškos tapatybės piliečiais yra ne vien subrendusiųjų, bet ir jaunimo pareiga.

Tad drąsios pradžios ir geros sėkmės!

Vysk. V. Brizgys

ŠEIMA

AGNĖ KIZIENĖ

NEGESINKIME SAVO TAUTINĖS GYVYBĖS

Prieš metus gyvenome laisvės kovų metų dvasia, o šiandien jau į praeitį nuriudėjo lietuvių šeimos ir švietimo metai. Gerai, kad mūsų veiksniai stengiasi įvairiais būdais veikti ir dirbti tautos gerovei. Jie ruošia minėjimus, klabina laisvojo pasaulio vadovybių duris, spauda svetimomis kalbomis stengiasi skelbti pasauliui apie mūsų tėvynės kančias ir pavergėjo klastą.

Tačiau visų pirma mes patys turime išlikti gyvi su savo kalba, papročiais, tradicijomis, savita kultūra. Tad svarbiausias mūsų tėvų, visos lietuviškosios visuomenės, organizacijų bei institucijų uždavinys visais galimais būdais budėti, kad lietuvių kalba ir lietuviškumo ugnelė žerėtų mūsų ateinančių kartų širdyse. "Išlaikyti Lietuvą gyvą mumyse, štai konkreti mūsų kovos už laisvę forma" (J. Girnius).

Auginame šeimas. Vos tik peržengę mokyklos slenkstį mūsų vaikai, sugrįžę namo, griebiasi tarp savęs kalbėtis gyvenamojo krašto kalba. Tėvams čia tenka būti nuolatiniais sargais, nes jie yra patys pirmieji vaiko auklėtojai ir "jų gyvenimas — tai knyga, kurią vaikai visų pirma skaito" (šv. Augustinas). Namai turi būti lietuviybės šventovė, kurios slenkstį peržengę vaikai kalba ne tik su savo tėvais, bet ir

su broliukais bei sesutėmis ir kitais lietuviukais draugais tik lietuviškai.

Dažnai svečiuojamės, net ruošiamės šventes savo vaikams. Budėkime, kad susitikę lietuvių šeimų vaikai kalbėtųsi tarp savęs lietuviškai. Sudarykime jiems sąlygas pasireikšti lietuviška daina, deklamacijomis, žaidimais. Turėkime kantrybės juos išklaudyti ir su jais bendraukime. Vaiko lietuviškumui tiek nepakenks proginis susitikimas su kaimynų vaikais, kiek bendravimas su kitais lietuviukais, kalbantis tarp savęs svetima kalba. Pažvelgę į mūsų vaikų praleistą dieną, pamatysime, kaip mažai laiko lieka lietuvių kalbos vartojimui. Didesnę dienos dalį praleidę mokykloje, parėję dar ruošia pamokas, ir tik dienos nuotrupos telieka lietuvių kalbai. Todėl labai svarbu, kas bent šiuo likusiu laiku nesimaišytų svetimi žodžiai. Kiekvienoj lietuvių šeimoj turėtų būti aiškiai nustatyta kalbėti tik lietuviškai. Tada visiems šis klausimas būtų lengvesnis. Algimantas ir Sauliukas žinotų, kad ir jų kaimynų ar pažįstamų Petriukas, Saulutė ar Rūtelė namie kalba tik lietuviškai.

Kad mūsų lietuviybės tvirtovė — lietuviškoji šeima jau pamažu tolsta nuo savo kamieno, matome ir iš praėjusių rudenį Čikagos ir Cicero lituanistinių

mokyklų mokinių apklausinėjimo. Statistikos rodo, kad lietuviškai su tėvais kalba tik 60 procentų, o meldžiasi tik 21 procentas. O šeimose ar su savo draugais lietuviukais tarp savęs lietuviškai kalbančiųjų procentas yra labai mažas. Ne paslaptis, kad šiuo metu šeimas kuriantis jaunimas tarp savęs kalbasi angliškai, tai kaip kalbės jų vaikai? Kartais tenka matyti jaunas lietuvaites mamas, besivedančias savo mažyčius už rankučių ir besikalbančias su jais angliškai. Reikia stebėtis, kad ir lietuvių tėvų susirinkimuose, kur dar prieš pora metų būdavo sielojamasi, kad lietuvių parapijos mokyklose vaikai prieitų lietuviškai prie pirmosios išpažinties ir komunijos, kad kartais ir šiokiadieniais turėtų jiems privalomas mišias lietuvių kalba, šiandien tas klausimas jau atrodo nebereikalingas. O jeigu kas ir bando jį kelti, tai palaikomas išsišokėliu ir neišmanėliu. Mat, "čia ne Lietuva, čia Amerika". Kaip gaila, kad, stovėdami savo naikinamos, teriojamos tautos akivaizdoje, užmerkiame akis ir nepastebime, kad patys draskome ir plėšiamo nuo savęs po gabalėli savo tėvų ir protėvių krauju, brolių ir sesių skausmo ir kančios gijomis atausą drabužių ir velkamės nauju, patogių svetimu rūbu. Visai nesirūpiname, kad mūsų vaikai tą atsineštinį drabužių gerbtų ir brangintų.

Tačiau, anot dr. J. Girniaus ("Tauta ir tautinė ištikimybė", 162 psl.), "nei tėvų kalbos namuose išmokimas, nei draugų radimas savųjų tarpe dar nelaiduoja tautinio atsparumo. Įaugti tauton — tai savo dvasią suformuoti jos tautine kultūra". Tad vien šeimos dar nepakanka savo vaikams tautiškai išauklėti. "Kova už tautinę gyvybę visada yra bendruomeninė kova. Visų bendruomeninis susitelkimas yra

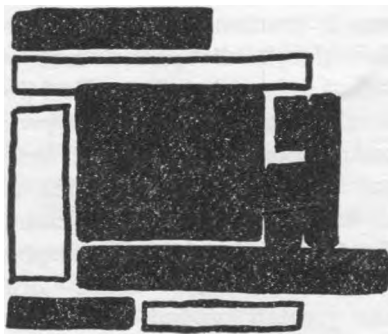
būtinoji sąlyga sėkmingai tautinei kovai" (ten pat, 163 psl.).

Mokykla, parapija, organizacija, spauda, ansambliai yra mūsų jaunimo tautinės kultūros formuotojai. Turėtų visiems rūpėti, kad šios institucijos tikrai žiebtų mūsų vaikuose lietuviškumo ugnelę. Reikėtų ieškoti būdų, kad mūsų lituanistinėse mokyklose ir laisvalaikio metu skambėtų lietuviškas žodis. Geriau pamiršti kokią nors istorinę datą, bet nepamiršti nuolatos žiebti mūsų jaunime savosios kalbos vartojimo būtinumą savųjų tarpe ir meilę bei pareigas savo tėvų kraštui, nes "jeigu tauta neturės jauno, vulkaniško, patriotiško jaunųjų entuziazmo, tai jau stovės prie savo gyvybės duobės" (A. Sušinskas, "Ateitis", 1940 m.). Rūpinkimės, kad mūsų mažieji pamiltų lietuvišką knygą. Būtina parūpinti daugiau leidinių mūsų mažiesiems ir jaunimui.

Nusikaltimas tylėti! Išdrįskime atgaivinti parapijas ir parapijines mokyklas, kad jos vėl taptų lietuviškumo židiniais, kad iš jų sklindanti dvasia bylotų mums visiems, mūsų mažiesiems ir jaunimui, kad jų pareiga ir didelė dorybė lietuviškai melstis, lietuviškai galvoti ir kalbėti. Kad jie, mylėdami tą kraštą, kuriame gyvena, ir tapdami gerais, dorais piliečiais, nepamirštų ir ano už geležinės uždangos, kur tokių pat mažų ir jaunų brolių ir sesučių lūpose slopinamas kiekvienas maldos žodis, brukami jiems garbinti svetimi dievai, nuodijamos jaunos širdys komunistinės dvasios nuodais. Ar tai ne pareiga, ar ne sąžinės balsas kviečia mus budėti, kad laisvame krašte mūsų tautos dalis išliktų gyva?

Yra tėvų, kurie vežioja vaikus keliolika mylių kiekvieną dieną į lietuvių parapijines mokyklas, tikėdamie-

si, kad čia jie nepraras savo lietuviško veido. Gerai, kad vienais kitais metais pasitaiko lietuvaitė seselė mokytoja, kuri suspėja bent retkarčiais prabilti į vaikus lietuviškai, pasimelsti, pagiedoti ar padainuoti. Seselės gal nė neįsivaizduoja, ką reiškia vaikui tas jų lietuviškas žodis. Tai perlai, paberti jų jaunose širdyse. O jeigu dar privalomos šiokiadieniais lietuviškos mišios (kaip jos būna anglų kalba), lietuviška pirmoji komunija su lietuviškomis apeigomis ir giesmėmis! Neturėtų būti sunku susikalbėti su angliškai kalbančiais tėvais (jeigu mes patys netrukdytume), kad mūsų vaikai lietuviškose parapijose ir mokyklose šias religines apeigas turėtų atskirai. Parapijų vadovai, lietuvaitės seselės mokytojos (vienuolyno pareiga jas susipratusioms lietuvaitėms išauklėti) turėtų suprasti, kad jeigu iki mokyklos vaikui didžiausiu autoritetu buvo jo tėvai, tai, peržengus mokyklos slenktį, daug didesniu autoritetu tapo seselė mokytoja, ir nuostabiai jos žodis vykdomas. Lietuviška malda moky-

loje, lietuviška pirmoji komunija, lietuviškas žodis iš seselės lūpų įmintų tokias pėdas jų jaunose širdyse, kad vėliau nors ir labai priešingiems vėjams būtų sunku jas galutinai užpustyti. O seselės atliktą tokią misiją, kurią, manau, ir pats mūsų Kūrėjas, "su-

kūręs tautas ir įdiegęs joms laisvės troškimą" (Kun. Yla), vertintų nė kiek ne mažiau už misijonierių darbą misijų kraštuose. Seselės kazimierietės juk ir buvo įkurtos čia, Amerikoje, būti "išėivio lietuvių auklėtojomis" (Dr. A. Kučas, "Kun. Antanas Staniukynas", 124 psl.). "Jūs tapsite misijonierėmis ir jūsų uždavinys bus išlaikyti vaikuose šventas jų tėvų tradicijas" (93-4 psl.). Kai tiek daug nuopelnų skiriame senajai lietuvių kartai, kad ji vis dėlto ilgiau išliko lietuviška už dabartinius ateivius, ar nereiktų dalį tų nuopelnų skirti to laiko seselėms mokytojoms, kurios su ypatingu nuoširdumu mokė vaikus lietuvių kalbos savo lietuviškų parapijų mokyklose ir skiepijo meilę tėvų žemei. Jų misija buvo tikrai didelė. Šiandien ji būtų šimterio-pai didesnė, nes tai būtų konkretus naikinamos tautos gelbėjimas. "Tik kai konkrečiai patirsime, kaip iš tiesų vyksta visokeriopas pavergtosios tautos prievartavimas ir nuodijimas, būsim iš tiesų sukręsti lig sąžinės gelmių ir nepasitenkinsime tik žinojimu, o tikrai sunerimsime. Tada savaime nebegalėsime būti abejingi mūsų kraujo ir tikėjimo brolių pagalbos šauksmui" (dr. J. Girnius, "Idealas ir laikas", 56-7 psl.). Ir mūsų vysk. P. Brazys Katalikų kongrese kalbėjo, o vėliau "Aiduose" (1966 Nr. 2) rašė: "Reikalingi paprastai yra tie darbai, kuriais galime padėti persekiojamiems ir kitų apleistiems".

Skaudu gi būtų, jei duktė ar sūnus, pradėję savaranką gyvenimą, išėję iš tėvų namų, visai tėvus pamirštų, jais į vargą patekusiais nesirūpintų. Ar ne tokiomis pačiomis akimis turėtume žiūrėti ir į mūsų didžiausiame varge paliktą šalį? Jei mes čia nebūsime jai atrama ir pastiprinimas, drįstu sakyti, kad tapsime išdavikais tikrąja to žo-

džio prasme. Ir nemanykime tada, anot I. Matusevičiūtės, kad "Lietuvą išduoda tik tie, kurie dabar gimtoji žemė — pavergtųjų tarnai, klusniai vykda mūsų tautos naikinimo darbą". Tą išdavimą vykdome mes visi laisvajame pasaulyje, kurie nusiplauname rankas ir nieku neprisidedame, kad mūsų tauta išeivijoje išliktų gyva.

Ar ne ironija, kai tenka nugirsti mūsų mamas, sunkiai surišančias angliškus sakinius, bet būtinai, net savo vaikų akivaizdoje, angliškai kalbančias su puikiai lietuviškai kalbančiomis seselėmis? Čia gi gera proga parodyti vaikui, kad štai ir jo seselė mokytoja mielai kalba lietuviškai. Kodėl tos progos neišnaudoti?

Amerikos lietuvių R. Katalikų federacijos tarybos paskutinio suvažiavimo nutarimai religinio vaikų auklėjimo atžvilgiu turėtų būti vykdomi. Juos čia dar pakartosiu: "Pradėkime lietuviškų parapijų atsinaujinimo žygį pagal Vatikano suvažiavimo dvasią, būtent:

1. Lietuviai vaikai turi būti paruošti lietuviškai prie pirmosios komunijos, ir pirmoji komunija turėtų būti vykdoma pagal lietuvišką ritualą su lietuviškomis šv. mišiomis.

2. Lietuviškų parapijų mokyklose turi būti lietuviška religijos pamoka, kuri įpratintų lietuvių vaikus prie naujos lietuviškos liturgijos ir giesmių.

3. Lietuviškų parapijų mokyklose, šokiadieniais privalomos šv. mišios lietuviams vaikams turi būti lietuvių kalba".

Kaip tai būtų galima praktiškai įvykdyti, parapijos ir mokyklos vadovybė galėtų pasitarti su tėvais ir atrasti išeitį, kad abiejų kalbų vaikai būtų tinkamai aptarnauti. Galima pasiklausti tų parapijų klebonus, kurie šį metodą, jeigu ne šimtu procentų, tai

bent dalinai vykdo. Pvz. Cicero Šv. Antano parapijoje kiekvieną penktadienį atnašaujamos mokyklos vaikams mišios lietuvių kalba. Gal tada ir pačioje didžiausioje Čikagos lietuvių Šv. Mergelės Marijos Gimimo parapijoje ir kitur sugebėsime lietuvius vaikus taip religiniai aptarnauti, kad suteiksime jiems progą augti ir stiprėti sąmoningais lietuviais. Dabar atrodo, kad kai kurių lietuviškų parapijų vadovybės galvoja taip, kaip tas klebonas Detroite, kur atėjusią lietuviškai išpažinties 9 metų mergaitę išbarė, sakdamas, kad "that language is only for old people". Išėjusi iš klausyklos, mergaitė ilgai, apsikabinus motiną, verkė ir žadėjo daugiau niekada išpažinties neiti. Gerai, kad motina sugebėjo išaiškinti, kad mūsųose pasitaiko ir tokių "apaštalų". Ne be reikalo "Darbininkas", imdamas pavyzdžiu Marquette parką Čikagoje, daro tokias išvadas: "Tai, kas čia daroma, yra gąsdinanti paralelė su tuo, kas daroma Lietuvoje. Sovietinis režimas Lietuvoje šiek tiek toleruoja senosios generacijos religinę praktiką, bet jaunoji karta turi būti be Dievo. Amerikoje, jei tenkinsimės tuo vienu pavyzdžiu, lietuviškoje parapijoje šiek tiek toleruojama senoji lietuviška generacija, bet jaunimas turi būti be tautybės... tokia praktika varo kylį tarp lietuvių tėvų ir vaikų, stumia tėvus nuo parapijos, žaloja vaiko asmenybę" ("Darbininkas", lapkričio 14 d.).

Atėjo laikas mums, tėvams, ir parapijų bei mokyklų vadovybėms paduoti vieni kitiems rankas ir visas jėgas sutelkti, norint perduoti jaunimui mūsų kenčiančios tautos pagalbos šauksmą. Šv. Rašto žodžiai mus moko neužmiršti tėvynės nelaimėje. Mielai mūsų dvasios vadovai, padėkite šią didžiąją dorybę perduoti mūsų vaikams!

"Kaip gi mes giedosime Viešpaties giesmę svetimam krašte?

Jei užmirščiau tave, Jeruzale, tebūna užmiršta mano dešinioji ranka!

Tepridžiūsta mano liežuvis prie gomurio, jei neatsiminčiau tavęs, jei nestatychiau Jeruzalės aukščiau visų savo džiaugsmų!" (Ps. 136, 4-7).

Vatikanas "Migrantų sielovadiniu aptarnavimu" įpareigoja dvasiškius labai skaitytis su imigrantų dvasiniu paveldėjimu, kurį sudaro mintijimo būdas, kalba, kultūra. "Dvasiniai patarnauti visiems tikintiesiems, taigi ir imigrantams, gyvenantiems parapijos ribose, pirmoje vietoje yra pareiga

klebono, kuris vieną dieną turės atsiskaityti už tai su Dievu". O lietuvių kilmės vienuolijoms išeivijoje yra didelė atsakomybė nesunaikinti lietuviškumo savo viduje ir sėkmingai darbuotis lietuviškoje išeivijoje. "Jeigu tačiau šios vienuolijos nusigręžtų nuo persekiojamos tautos ir pasuktų gal į daug dėkingesnę tarnavimą kitiems, kuriems dirbančiųjų netrūksta, jų vieta pasiliktų tuščia, ir jos niekas kitas neužims" (vysk. Pranas Brazys, "Aidai" 49 psl.). Tad, supratę savo pareigas ir tikslus, visi susijunkime į vieną tvirtą grandinę išlaikyti Lietuvą gyvą išeivijoje.

ŠEŠTADIENIO RYTO APATIJA

D. BINDOKIENĖ

Jau nuo žilos senovės kiniečiai kiekvienais savo naujesiems metams prideda kurio nors gyvulio, paukščio ar žuvies pavadinimą. Dabar ir lietuviuose įsivyravo mada kiekvienų metų pradžioje prikergti kurį nors skambų ir daug žadantį vardą. Tuo būdu turėjome Donelaičio, Maironio, Jaunimo metus, tačiau daugiausia vilčių teikė ir, gal būt, skaudžiausiai nuvylė paskutiniųjų — 1969-jų metų priedas. Jie buvo pavadinti Šeimos ir Švietimo metais. Kaip džiugu, kad LB viršūnės nutarė ypatingą dėmesį atkreipti į eilinę lietuvišką šeimą ir pasirūpinti jos atžalyno lietuvišku švietimu!

1969-siems metams besibaigiant, dienraštyje "Drauge" buvo straipsnis (J. Jasaičio), kuriame buvo apžvelgti Švietimo ir Šeimos metų rezultatai. Iš pateikto lietuviškąsias mokyklas lankančių mokinių skaičiaus aiškiai matyti, kad jis 1969-jų mokslo metų pradžioje padidėjo labai menkai, o kai

kur net sumažėjo. Kyla klausimas, kodėl skambūs šūkliai spaudoje nepasiekė ausis tų, kuriems jie buvo skirti? Kodėl Švietimo metai nepripildė lietuviškų mokyklų mokiniais?

Didelė kaltės dalis vis dėlto tektų skirti LB valdyboms, dažnai pasitenkusioms tik laikraščių puslapiais, neužmezgusioms pakankamai ryšių su savo apylinkėse gyvenančiomis lietuviškomis šeimomis ir neparaginusioms leisti vaikų į lituanistines mokyklas. Šiuolaikiniai žmonės, o jų tarpe ir lietuviai, dažnai yra taip giliai įsiknisę savo siauroje kasdienybėje, kad į aplinką nekreipia dėmesio, kol jų kas asmeniškai neparagina, tiesiog nepaprašo, to ar kito veiksmo atlikti. Pasiakalbėjus su tokiais šeimomis ir apsvarsčius vaikų neleidimo į lietuviškas mokyklas priežastis, būtų lengvai prieita susitarimo, ir mokinių skaičius būtų žymiai paaugęs.

Tinkamiausia vieta kitos dalies kaltės paieškoti yra tėvų ir vaikų santykiai. Dalykas visai paprastas — vaikai nenori šeštadieniais mokyklų lankyti, o tėvai nemoka arba negali jiems griežtai paprieštarauti. Aišku, tokiais laimingais atvejais, kur vaikai turi progos lankyti lietuvių kalbos pamokas kiekvieną dieną, ši problema tokia ryški nėra. Tačiau tokių laimingųjų nedaug. Didžioji dalis lietuviukų privalo šeštadieniais mokyklas lankyti, kad susipažintų su savo tėvų kraštu ir tvirčiau išminktų jo kalbą.

Pasikalbėjus su mokiniais, susidaro liūdnas vaizdas, kad, jeigu tėvai griežtai neverstų, tik labai mažas jų procentas lankytų šeštadienines mokyklas savanoriškai. Priežasčių tam yra įvairiausių: mažiesiems viena kita įdomi televizijos programa, ilgesnis pamiegojimas vienintelės laisvos dienos rytą ir nelietuvių draugų laisvų žaidimų, o kartais net pajuoka. Vyresniesiems priežastys jau svaresnės — dažnas nori užsidirbti pinigų, priklausyti įvairioms sporto komandoms, lankyti meno, muzikos, baleto ar kitokias pamokas, kurioms šiokiomis dienomis nėra laiko. Vyresnieji lanko amerikietiškas aukštesniasias mokyklas ir pamokų namuose gauna labai daug. Šeštadieniais namų darbų užkraunama dar daugiau. Vyresnieji taip pat galvoja, kad, išlankę lietuviškąją pradžios mokyklą, daugiau nieko naujo neišmoksta, nes aukštesniųjų mokyklų mokslo programos yra tik platesnis ir dažnai nuobodesnis žemesniųjų kurso pakartojimas. Visos tos ir daugelis čia nesuminėtų priežasčių patvirtina, kodėl toks mažas procentas, baigęs žemesniąsias mokyklas, toliau lanko ir aukštesniasias.

Varu išvartytas jaunuolis, kiekvieną šeštadienį važiuodamas į lietuvišką

mokyklą, jaučiasi tarsi atliekęs kažką pasiaukojimą, už kurį laukia ypatingo įvertinimo ir iš tėvų, ir mokytojų. Tačiau su tokiu nusistatymu atėjęs į klasę, dažnai elgiasi taip, kad iš mokytojų susilaukia kaip tik priešingos reakcijos. Tada pradeda suktis užkerėtoji ašėlė: mokytojai barasi, mokiniai nepatenkinti, pamokos trukdomos, neįdomios, ir šeštadienio ryto apatija vėl apgaubia klasę. Ar nevertėtų paieškoti būdų tuos mokinius savanoriškai mokykloje išlaikyti ir daugiau lietuvišku švietimu sudominti, tada ir tėvams būtų lengviau, ir mokytojams darbas našesnis.

Mokytojų studijų vasaros metu rengėjai turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į šią problemą ir jai daug laiko skirti. Būtų ne pro šalį tokias studijų dienas suruošti didesniuose miestuose ir ne vasaros metu, nes ne visi yra tokie laimingi, kad gali savaitei iš namų išvažiuoti. Visa bėda, kad tokiuose subūvimuose dažniau yra gaišinamas laikas tarpusavio ginčiais ir pašalinėmis problemomis, o pro tikrą reikalą praeinama užmerktomis akimis. Ne visuomet mokytojas kaltas, jeigu jo pamoka mokiniams yra neįdomi ar nuobodi. Jau daug kartų buvo kalbėta ir rašyta apie vadovėlių ir mokomųjų programų netinkamumą, tačiau nieko konkretaus šia kryptimi nenuveikta. Mokykloms naujesnių vadovėlių vertikiant reikia. Iš viso žemesniosioms mokykloms vadovėlių ciklo pakenčiami tėra tik J. Plačo "Tėviškės Sodyba" ir S. Jonynienės (bene geriausia) "Tėvų Šalis". O kur elementoriai, kuriuos mums žada jau daugelį metų, galop pasitenkindami dar viena "Kregždutės" laida? O kaip su aukštesniosiomis mokyklomis? Juk lietuvių literatūrai skirtieji vadovėliai yra tokie "neįkandami", jog dažnas tėvas ar motina ge-

rokai paprakaituoja, padėdami vaikui pamokas paruošti. Mokiniam iki gyvo kaulo įgriso girdėti apie Lietuvą, kaip apie prieš dvidešimt su viršum metų mirusią valstybę. Jie nori girdėti ir apie modernesnius laikus. Niekas neneigia bolševikų okupacijos žiaurumo, ir tai turi būti pastatyta pirmoje vietoje, tačiau net okupacijos žiemeje Lietuvos pulsas plaka. Ji gyva ir tik laukia laisvės pavasario. Toje žemėje tebegyvena lietuviai, kurie savo tėvynę myli. Jie kuria, ir svajoja, ir ruošiasi. Kodėl nepakalbėti apie juos? Informacijų ne taip sunku gauti, nes geležinė uždanga nėra be plyšių. Kodėl daugiau nepakalbėti apie lietuvius, gyvenančius svetimuose kraštuose? Maža dalis mokinių patys skaito lietuviškus laikraščius ar su tėvais apie tai kalba. Jie nedaug žino apie įvairias kultūrines lietuvių apraiškas, veiklą ir gyvenimo sąlygas. Paskutiniuoju metu kai kuriose aukštesniosiose mokyklose buvo įvestas visuomenės arba bendruomenės mokslas, kuris šiek tiek mokinius apšviečia. Nėra taip svarbu, kad lietuviškąją mokyklą baigęs mokinys galėtų išvardinti visus didžiuosius kunigaikščius, žemėlapyje parodyti Lietuvos ežerus ar be klaidų sudaryti visų laikų dalyvius. Yra daug svarbiau, kad jis jaustųsi esąs lietuvių bendruomenės narys, neatskiriama priklausąs tos pačios tautos kamienui ir kad savo kilme jis didžiutųsi. Yra svarbiausia, kad šeimos ir švietimo metai nebūtų žodinis priedas kuriems nors metams atžymėti. Tegul tai lieka visiems laikams ir visiems lietuviams tarsi kelrodžiu, kad LB valdybos, tėvai ir mokyklos dirbtų ranka rankon tam pačiam kilniam tikslui: išlaikyti mūsų jaunąją atžalyną susipratusiais lietuviais, garbingos bei gyvos tautos nariais.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Leonardas Andriekus. Po Dievo antspaudais. Vytauto Didžiojo godos — poezija. Iliustravo Telesforas Valius. Išleido Pranciškonai Niujorke 1969 m. Galima gauti "Aidų" administracijoje, 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y. 11221. Kaina 3 dol.

Henrikas Nagys. Broliai balti aitvarai. Poezija. Viršelis ir iliustracijos Prano Gailiaus. Išleido Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas Čikagoje 1969 m. Didelis formatas, kieti viršeliai, kaina nepažymėta.

Vladas Šlaitas. Aguonų gaisras. Eilėraščiai. Viršelį piešė Paulius Jurkus. Išleido Ateitis 1969 m. 56 psl., kaina nepažymėta.

Tiltai ir tuneliai. Jaunųjų poezijos rinkinys. Viršelis Giedrės Žumbakienės. Išleido Ateitis 1969 m. 126 psl., kaina nepažymėta. Leidinyje su savo eilėraščiais dalyvauja šie jaunieji poetai: Remigijus Bičiūnas, Jurgis Bradūnas, Indrė Damušytė, Kęstutis Gaidžiūnas, Marika Kvietkauskaitė, Mirga Pakalniškytė, Teresė Pautieniūtė, Ramūnė Sakalaitė, Laima Švėgždaitė ir Aldona Zailskaitė.

R. Spalis. Rezistencija. Romanas. Išleido Vilties Draugijos leidykla 1969 m. Clevelande. Kieti viršeliai, 430 psl., kaina 6 dol.

Vytautas J. Bagdanavičius, MIC. Kultūrinės gelmės pasakose, II dalis. Dail. Vytauto Virkau aplankas. Išleido Lietuviškos Knygos klubas 1969 m. Čikagoje. 358 psl., kaina 5 dol.

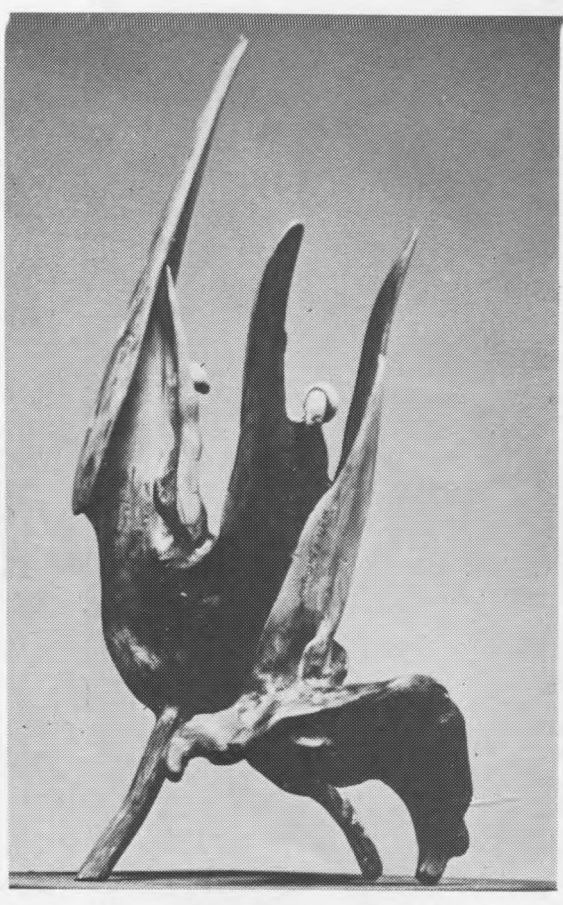
Varpas, Nr. 9, 1969 m. Žurnalas tautos ir žmogaus laisvei, tautinei kultūrai ir lietuviybei. Redaktorius Antanas Kučys, 9032 Utica, Evergreen Park, 111. 60160. Administratorius Titas Briškaitis, 1214 N. 16 Avė.. Melrose Park, Ill. 60160. Leidžia Varpininkų Filisterių draugija.

Filatelistų Draugijos "Lietuva" biuletėnis, 8-9 nr. Redaguoja Eugenijus Petrauskas, 7742 S. Troy St., Chicago, Ill. 60629. Administruoja Kazys Rožanskas, 3605 W. 71 St., Chicago, Ill. 60629.

IŠ TĖVYNĖS

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KUNIGŲ PAREIŠKIMAS

*TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkui.
Nuorašai: 1. Lietuvos TSR Ministrų
Tarybos Pirmininkui, 2. Lietuvos Kata-
likų Bažnyčios vadovams.*

Leninas savo straipsnyje, pavadin-
tame "Kaimo varguomenei", apibend-
rindamas socialdemokratų partijos už-
davinius, rašė: "Socialdemokratai rei-
kalauja, kad kiekvienas turėtų pilną
laisvę visiškai laisvai išpažinti bet ku-
rią tikybą" (Raštai, VI t., Vilnius, 1961,
364 psl.).

Kritikuodamas caro vyriausybę ir
jos priemones prieš kitaip manančius,
Leninas rašė: "Kiekvienas privalo tu-
rėti pilną laisvę, ne tik laikytis kokio
nori tikėjimo, bet ir platinti bei keisti
tikėjimą... Tai sąžinės dalykas, ir nie-
kas tenedrįsta čia kištis" (Lenino raš-
tų VI t., Maskva, 1946 m.).

TSRS Konstitucija garantuoja savo
piliečiams laisvę praktikuoti bet kokią
religiją. Tarybiniai įstatymai gina ti-
kinčiųjų teises atlikti religines apei-
gas. Baudžiamojo Kodekso 143 straips-
nyje kalbama apie bausmes, jei kas
trukdytų tas apeigas atlikti. Tačiau iš
tikrųjų yra ne taip. Įstatymai, ginan-
tieji tikinčiųjų teises, yra grubiai lau-
žomi. Katalikų Bažnyčia Lietuvoje yra
pasmerkta mirčiai. Apie tai kalba fak-
tai.

1940 m. Lietuvoje buvo keturios ku-
nigų seminarijos ir apie pusantro tūks-
tančio kunigų, o po 1944 m. liko tik
viena seminarija Kaune. Iš visų vys-
kupijų į ją susirinko apie 400 klierikų.
1946 m. palikta tik apie 150 klierikų.
Paskutiniu metu penkiuose seminari-
jos kursuose leista studijuoti vos tris-
dešimčiai klierikų. Į pasitraukusiųjų ar
susirgusiųjų vietas naujų priimti ne-
leidžiama. Lietuvoje kasmet miršta
apie 30 kunigų, o naujų iššventinama
vos 5 ar 6. Šiais metais iššventinti tik
trys nauji kunigai. Dėl to jau dabar
daugeliui kunigų tenka aptarnauti net
po dvi parapijas. Kai kurių parapijų
klebonai jau yra daugiau negu 70 m.
amžiaus. Kai kur klebonauti priversti
net invalidai, pvz. Turmante.

Jaunuoliams, stojantiems į semina-
riją, daroma daug daugiau kliūčių,
negu stojantiems į kitas aukštąsias
mokyklas. Kandidatus parenka ne
Bažnyčios atstovai, o valdžios parei-
gūnai. Tai yra nenormalu. Kaip atro-
dytų, jeigu, pavyzdžiui, kandidatus į
muzikos mokyklą nustatinėtų veteri-
narijos gydytojai?

1969 m. sausio mėn. Vilkaviškio
vyskupijos kunigai kreipėsi į TSRS
Ministrų Tarybos Pirmininką dėl esa-
mos nenormalios padėties tarpdiece-
zinėje Kauno kunigų seminarijoje.
Vasario mėn. jie tuo pačiu reikalu

kreipėsi į Lietuvos TSR pareigas einančius vyskopus bei vyskupijų valdytojus. Dėl to dviem kunigam, kun. S. Tamkevičiui ir kun. J. Sdapskiui, atimti darbo pažymėjimai. Dabar jie turi dirbti paprastais darbininkais ir negali atlikti kunigo pareigų.

1940 m. Lietuvoje buvo dvylika vyskupų, o šiandien turime tik senyvo amžiaus vyskopus: vysk. Matulaitį-Labuką, gimusį 1894 m., ir vysk. J. Pletkų, gimusį 1895 m. Du pajėgūs vyskupai, J. Steponavičius ir V. Sladkevičius, jau dešimt metų ištremti į nuošalias parapijas. Pagal LTSR baudžiamojo kodekso 62-69 straipsnius ištrėmimas taikomas už didelius nusikaltimus ne ilgiau kaip penkeriems metams, bet kuo nusikalto mūsų minėti ganytojai, kad jie be teismo, be jokių kaltės įrodymų nubausti neterminuotam laikui?

Nuo senų laikų Vilnius yra religinio katalikų gyvavimo centras, bet šiandien čia neleidžiama turėti katalikų vyskupo, kai kitos mažesnės šio miesto religinės bendruomenės, pvz. pravoslavai, turi vyskupą, o kitos — atitinkamus vadovus.

Pagal Bažnyčios kanonus, kapituliariniai vikarai yra tik laikini vyskupijų valdytojai, renkami vyskupui mirus ar pasišalinus iš pareigų, bet Vilniaus ir Panevėžio vyskupijas valdo kapituliariniai vikarai jau 9 metai, o Kaišiadorių vyskupiją — 23 metai.

Vyskupams ar vyskupijų valdytojams, net ir turintiems specialius įgaliojimus, ne visada leidžiama lankyti parapijas ir teikti sutvirtinimo sakramentą. Štai Panevėžio vyskupijoje nuo 1961 m. šis sakramentas buvo teikiamas tik vieną kartą. Kitose vyskupijose jis leidžiamas teikti tik dideliuose centruose, pvz. Vilniuje ir Kaune. Rajoniniuose miestuose šis leidimas du-

damas labai retai. Norintieji priimti sutvirtinimo sakramentą turi keliauti iš tolimų užkampių ir ilgai vargti su mažais vaikais. Tokiu būdu susidaro didelės spūstys ir kiti sunkumai.

Kunigams visai trukdoma dirbti pastoracinį darbą: draudžiama padėti kaimynams, nepajėgiantiems atlikti religinių patarnavimų arba į atlaidus kviesti reikiamą kunigų skaičių. Dėl to daug tikinčiųjų, norinčių atlikti išpažintį, turi ilgai laukti, vargti, sugaišti daug brangaus laiko. Per didesnius atlaidus kai kuriose bažnyčiose būna apie 1000 išpažinčių. Jei kiekvienam žmogui skirsi tik po tris minutes, tai vienam kunigui reikėtų klausyti 50 valandų. Tai yra visiškai neįmanomas darbas.

Visų sričių specialistai renkasi į įvairias konferencijas, tobulinasi, moko iš labiau patyrusių. Bažnyčios kanonai taip pat reikalauja, kad kunigai mažiausiai kas treji metai atliktų bent trijų dienų rekolekcijas. Dabar tokios rekolekcijos draudžiamos ne tik vyskupijų centruose, bet ir dekanatuose; į jas neleidžiama susirinkti net vieno dekanato kunigams.

Oficialūs valdžios atstovai (Religinių Reikalų Tarybos Įgaliotinis, rajonų ir apylinkių vadovai) tik žodžiu duoda kunigams nurodymus. Pasitaiko, kad tie liepimai prieštarauja vieni kitiems. Pvz. Varėnos rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Valkininkų klebonui uždraudė lydėti mirusį iš bažnyčios į kapus, o Religinių Reikalų Tarybos Įgaliotinis nurodė, kad galima palydėti iš bažnyčios į kapus, bet negalima iš namų į bažnyčią. 1969 m. balandžio mėn. 15 d. Religinių Reikalų Tarybos Įgaliotinis Švenčionėliuose valdžios pareigūnų ir bažnyčios komiteto atstovų akivaizdoje pareiškė klebonui, kad lydint mirusį,

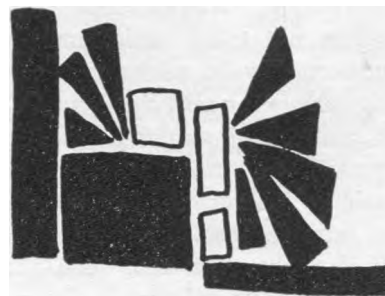
kai lydi kunigas, negalima giedoti, o be kunigo galima. Jei tikintysis laidojamas su religinėmis apeigomis, negali dalyvauti orkestras; kolūkiai ir organizacijos negali teikti jokios medžiaginės paramos.

Lietuvos katalikai negali naudotis savo religiniams reikalams spaudos laisve, neleidžiama naudotis nei radiju, nei televizija, negalima naudotis nei kino teatrais, nei mokyklomis paskaitoms. Neturime nė paprasčiausio religinio vadovėlio, maldaknygės ar kitokių religinių raštų. Tarybų valdžios metais Lietuvoje neišspausdintas nė vienas katekizmas. Tik 1955 ir 1958 m. išleista katalikų maldaknygė, o 1968 m. pasirodė Liturginis Maldynas. Tačiau tiek vieno, tiek kito leidinio tiražai tokie maži, kad reta šeima gali juos įsigyti. Be to, liturginiame maldyne turėjo būti trumpas tikėjimo tiesų aiškinimas, bet Religinių Reikalų Tarybos Įgaliotinis to neleido. Romos Katalikų Apeigyno bažnyčios ir kunigai tegavo po vieną egzempliorių, o II Vatikano Susirinkimo nutarimų tik kunigai tegavo po vieną egzempliorių. Eiliniai tikintieji neturi progos šių knygų nė pamatyti.

Nors TSRS Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę, o tėvai nori ir pageidauja auklėti vaikus religiškai, kunigams ir kateketams draudžiama vaikus paruošti Pirmajai Komunijai. Religinių Reikalų Tarybos Įgaliotinis leidžia vaikus egzaminuoti tik po vieną. Nesilaikantieji šio nerašyto įstatymo yra griežtai baudžiami. Antai už vaikų katekizaciją vietiniai valdžios organai yra nubaudę kunigą J. Fabijanską pinigine bauda. Kun. M. Gylys ir kun. J. Sdepskis buvo nubauti priverčiamojo darbo stovykla. O Anykščiuose rengusi vaikus išpažinties O. Paškeviūtė, nusiūsta į priverčiamųjų darbų

stovyklą, pervargo, susirgo ir mirė. Patys tėvai turi teisę paruošti vaikus, bet neturi galimybių — neturi nei laiko, nei religinių knygų. Panašiai ir caro laikais darbininkai ir valstiečiai negalėjo pasinaudoti teise leisti savo vaikus į aukštąsias mokyklas.

Lankantieji bažnyčią vaikai patiria daug nemalonumų. Jie pašiepiami, apie juos rašo sienlaikraščiai. Mokyklose vaikams kalama, kad tikintieji tėvai yra tamsūs, nieko neišmaną ir nieko vaikams negalį nurodyti. Tokiu būdu pakertama tėvų autoritetas. Kai vaikai ima negerbti tėvų, tai su tokiais sunku ir mokyklose, ir už mokyklos sienų. Be to, tikintiesiems vaikams neleidžiama aktyviai dalyvauti pamaldų apeigose, giedoti chore, dalyvauti procesijoje, patarnauti mišioms. Tai skaudžiai pažeidžiamos tikinčiųjų tėvų ir vaikų teisės. Jie grubiai diskriminuojami, prievartaujami, verčiami šantažuoti kitus. Pvz. 1967 m. gruodžio mėn. 26 d. Švenčionėlių vidurinės mokyklos direktorius Baranauskas ir kiti mokytojai apie pustrėčios valandos išlaikė II-VI klasių moksleivius, kol juos pri-

vertė rašyti pareiškimus prieš vietos kleboną kun. Laurinavičių. Vienam iš tų vaikų (J. Garlai) dėl tokių bauginimų reikėjo iškviesti net greitąją medicinos pagalbą. II-sios klasės mokinys K. Jermalis iš išgaščio net kelis mėne-

sius sirgo. Iš Švenčionėlių pašalino kleboną, leidusį vaikams patarnauti šv. mišioms ir dalyvauti procesijoje. Tų vaikų tėvai, skaudžiai įžeisti, kreipėsi net į Maskvą. Kiek sugaišta laiko, padaryta išlaidų, suardyta sveikatos! Paskutiniu metu pinigine 50 rublių bauda nubaustas kun. A. Deltuva, kad leidęs vaikams patarnauti šv. mišioms.

Pagal įstatymą turi būti vienodai gerbiami tiek tikinčiojo, tiek netikinčiojo įsitikinimai, bet praktika eina savu keliu. Daugelyje ligoninių, pvz. Vilniaus, Utenos, Pasvalio, Anykščių, nors ligoniniai ir pageidauja, kartais neleidžiama juos aprūpinti šventais sakramentais. 1965 m. iš susituokusių bažnyčioje šoferio K. Semėno ir E. Sudeikytės atimtas anksčiau Ignalino mieste duotas namui statyti žemės sklypas. Nežiūrint to, kad jau buvo suvežtos visos statybinės medžiagos, buvo jiems pasakyta: "Tegul kunigas jums duoda žemės!" Kolūkiai dažnai neduoda net sunkvežimio savo kolūkiečiams nuvežti į bažnyčią susituokti. Jeigu laidojama su religinėmis apeigomis, neduodama priemonių parsivežti karstui.

Pasvalyje, Anykščiuose ir kitur anksčiau net taksi šoferiams buvo draudžiama vežti mirusiuosius arba jaunavedžius į bažnyčią. Daug vargšta ir inteligentai, slapta pakrikštiję savo vaikus, susituokę ar net išklaušę šv. mišias bažnyčioje. Jiems prikaišiojama darbovietėse, o dažnai atleidžiami ir iš darbo. Pvz. 1965 m. Daugeliškyje direktorius atleido iš darbo mokyklos darbininkę P. Cicėnaitę, kad ji nesutiko atsisakyti bažnyčios. Mokyklos vadovybei įsakius, ji pati, norėdama, kad darbo knygutė liktų "švari", parašė pareiškimą, kad savo noru išeinanti iš darbo. Dažnai dėl religinių įsitikinimų tikintieji atleidžiami iš dar-

bo arba kitaip nubaudžiami, prisidengiant visai kitais motyvais.

1956 m. pensijų įstatymas bažnyčios tarnautojus aplenkė. Vargonininkai ir zakristijonai gali tik sapnuoti apie pensijas. Pvz. Daugėliško gyventojas P. Pagalskas, įsikūrus Tarybų valdžiai Lietuvoje, įstojo į kolūkį. Kaip ir visi valstiečiai, jis atidavė arklį ir žemės ūkio padargus. Pats dirbo kolūkio kontoroje sąskaitininku. Sekmadieniais pagrodavo bažnyčioje. Kai ši žmogų ištiko nelaimė — susirgo, paliko invalidu, kontoroje jis dirbti negalėjo, todėl naktimis saugojo kolūkio gyvulius. Sulaukęs senatvės (g. 1889 m.), kreipėsi į Ignalinos rajono socialinio aprūpinimo skyrių. Iš ten gautas atsakymas, kad vargonininkams pensija nemokama.

Daugelyje bažnyčių neleidžiama skambinti varpais, visiškai negalima naudotis garsiakalbiais ir kitomis technikos priemonėmis. Bažnyčių remontams neduodama medžiagų. Miestai auga, bet nuo 1945 m. Lietuvoje pastatytos tik dvi bažnyčios (vienoje iš jų, Klaipėdoje, įsikūrė liaudies fisharmonija), o kiek senų bažnyčių paversta sandėliais, muziejais ir t.t.

Šie ir kiti čia nesuminėti skaudūs faktai rodo, kad kunigai ir tikintieji yra diskriminuojami, kad jiems neleidžiama naudotis tomis teisėmis, kurias garantuoja TSRS Konstitucija.

Todėl drįstame kreiptis į Jus, Ministrų Pirmininke, tikėdamiesi, kad ištaisysite tokią nenormalią Katalikų Bažnyčios padėtį Lietuvos TSR ir padarysite visa, kad mes, Lietuvos kunigai ir tikintieji, kaip ir kiti piliečiai, galėsime naudotis numatytomis Konstitucijos teisėmis.

1969 m. rugpiūčio mėn.

Pasirašė Vilniaus Arkivyskupijos kunigai: 40 parašų.

IDĖJOS IR ŽMONĖS

ŽVILGSNIS ATGAL JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Pradėjus naujuosius metus, be abejo, žvilgsnis savaime krypsta į ateitį, bet yra naudinga trupučiuką pažvelgti ir į praėjusius metus, kad jie būtų pamoka ateinantiems.

TYLOS METAI

1966 metai buvo pavadinti Jaunimo metais. Negalima paneigti jų naudos. Jaunimas tada labiau sukruto, suruošė kongresą, kurio atgarsiai dar ir dabar nepranyko. 1968 m. buvo Laisvės Kovos metai. Kaip jie pasisekė? Žinoma, buvo kovota, bet gal ne tiek prieš mūsų priešą, kiek prieš brolių. Praėjusieji buvo Švietimo ir Šeimos metai. Apie šiuos metus galima tiek pasakyti, kad, jiems praėjus, kai kurie siūlo 1970-tuosius metus pavadinti Tylos metais; tada, sako, būtų tikrai įvykdyta tai, ko reikalauja pasirinktas vardas. Žinoma, tai sarkastiški žodžiai, bet negalima sakyti, kad neteisingi. Švietimo ir Šeimos metai praėjo lyg ir nepastebėti. Vis buvo laukiama, kad kas nors bus padaryta, kad kas nors įvyks, bet nieko neįvyko.

Tikrai šiuos metus gal būtų naudinga, nors ir neoficialiai, pavadinti tylos metais. Tylos ne ta prasme, kad galėtume tylėti, nieko neveikti ir būti patenkinti, kad vykdome užsibrėžtą programą. Mums patylėti, prikasti liežuvį ir ne tiek kalbėti, rašyti, diskutuoti, bet daugiau galvoti ir veikti būtų labai naudinga ir net reikalinga. Kiek mes vieni prieš kitus prikalbėjome ir prira-

šėme praėjusiais metais sportininkų išvykimo ar menininkų atvykimo progomis, kiek išliejome tulžies, kiek degėme "broliška" neapykanta — baisu net pagalvoti. Bijomės, kad mus rusai nesuskaldytų? Nesibijokime, jiems mūsų skaldyti nereikės, nes jau mes patys pakankamai susiskaldėme. Tad jeigu šia prasme išmoktume patylėti, tai, pasibaigus šioms metams, pasijustumė daug vieningesni ir stipresni. Gal tada būtų atpirkę ir Laisvės Kovos metų programos neįvykdymą. Gal tada daugiau laiko mums liktų ir švietimo, ir šeimos reikalams.

MOKSLININKŲ SUVAŽIAVIMAS

Baigiantis praėjusiems metams, Čikagoje buvo sušauktas jaunųjų mokslininkų suvažiavimas. Oficialiai buvo skelbiama, kad šio suvažiavimo tikslas — keturių šimtų metų aukštojo mokslo Lietuvoje sukaktį prisiminti, nes prieš keturis šimtus metų jėzuitai Vilniuje įsteigė pirmąją aukštąją mokyklą — Vilniaus Akademiją. Bet rengėjams rūpėjo ir kiti tikslai. Buvo norima parodyti mūsų jaunųjų mokslininkų pasiektus rezultatus, buvo pasiryžta įrodyti, kad įvairių šakų mokslinėms paskaitoms yra visiškai tinkama ir lietuvių kalba, buvo galvota įsteigti Lietuvių Mokslininkų Draugiją.

Ar šie tikslai buvo pasiekti? Turbūt, labai retai pasiseka šimtu procentų pasiekti kokį nors užsibrėžtą didesnę tikslą. Bet vis dėlto reikia pripažinti, kad įvairių sričių mūsų jaunieji

mokslininkai gražiai užsirekomendavo, paskaitas skaitė gana pakenčiama lietuvių kalba, per daug nesi-graibstydami svetimų žodžių bei terminų. Buvo blaiviai pažiūrėta ir į Lietuvių Mokslo Draugijos steigimą, neskubant sukalti galutinių rėmų ar statutų, bet paliekant specialiai komisi-jai šį klausimą dar studijuoti.

Vienas kitas disonansas suvažiavi-me diskusijų metu pasigirdo tik iš vy-resniosios kartos atstovų. Kai kurie jų savo mokslą stengėsi parodyti tik re-torika ir jausmais. Jaunesnieji labiau pasižymėjo šaltu, logišku galvojimu ir pastangomis išvengti nereikalingų ginčų. Buvo malonu žiūrėti, kai už vie-no stalo simpoziumų metu sėdėjo ateitininkai, skautai, santariečiai ir visi sugebėjo būti vienos nuomonės kai ku-riais svarbesnės reikšmės klausimais.

POVATIKANINĖS NUOTAIKOS

Vatikano susirinkimo metu daug kas jo dalyvius skirstė į progresyviuo-sius ir konservatorius. Kiti sakė, kad teisingiau būtų juos vadinti istorikais ir kanonistais, nes progresyvieji dau-giau dėmesio kreipė į istorinę Bažny-čios plėtrą, o konservatoriai — į kano-nus. Susirinkime buvo svarstoma dau-gybė įvairių klausimų. Vienus klausi-mus balsavimu nulemdavo progresy-vieji (istorikai), kitus — konservatoriai (kanonistai). Dar beveik nespėjęs nė paskelbti II Vatikano susirinkimo nu-tarimų, jau ir kunigai, teologai bei eili-niai Bažnyčios nariai pradėjo skirsty-tis į tas minėtas dvi grupes. Kai kurie įsismaginę nuėjo daug toliau, negu paskelbtos reformos leido ir pageida-vo, o kiti užsispyrė "užsišaldyti" iki tol buvusioje padėtyje, manydami, kad čia viskas buvo gera ir tobula, tad bet koks nukrypimas nuo buvusios padėties būtų tam tikra erezija.

Ir vieniems, ir kitiems trūksta pa-

klusnumo Bažnyčios autoritetui. Ta-čiau negalima sakyti, kad jiems trūk-tų geros valios. Per toli nuėjusieji gal-vojo, kad dabar daug kas yra palikta privačiai iniciatyvai, o nenorėjusieji pajudėti iš vietos manė, kad tos refor-mos tai yra tik leidimas, bet ne įsaky-mas. Žinoma, pasitaiko ir tokių, kurie, galvodami ar negalvodami, išsitaria: "O, Viešpatie, kiek tas Jonas XXIII Bažnyčiai žalos pridarė!" Tokius žo-džius teko nugirsti net iš vieno mon-sinjoro.

Dar ne visai normali padėtis Baž-nyčioje tebesitęsia. Didžioji tikinčiųjų dalis stengiasi paklusti Bažnyčios au-toritetui ir prisiderinti prie II Vatikano susirinkimo nutarimų, bet ekstremistai dar vis nebenori "kapituliuoti". Vieni, ypač liturgijoje, vaikosi įvairių ekstra-vagancijų, o kiti nejuda reformų kryp-timi, vis dar tikėdamiesi, kad viskas bus gražinta į buvusiąją padėtį. Tarp šių paskutiniųjų, kaip daug kam ir spaudoje teko skaityti, minimi net kai kurie kardinolai, pvz. Ottaviani ir Bac-ci. Bet jiems labai tinka Pauliaus VI neseniai pasakyti žodžiai, kad orkestro dalyviai, nekreipdami dėmesio į diri-gento lazdele, nors grotų ir labai kil-niu instrumentu, įneš į muziką tik diso-nansus.

Ir mūsų, lietuvių, katalikiškoje bendruomenėje praėjusiais metais bu-vo šiek tiek nerimo, ypač Čikagoje, kur ėjo kovos už lietuvišką pirmąją komuniją ir už lietuviškus papročius Šv. Kazimiero kapinėse. Tos kovos dar toli gražu nesibaigė. Bus kovojama ir toliau, nes imigrantų teises užstoja ir paskutinė popiežiaus instrukcija. Tiki-mės, kad bus krikščioniškai susitarta ir visi nesklandumai išlyginti, nežiū-rint to, kad šioje gražioje laisvės ir de-mokratijos šalyje kartais teisė turi ka-pituliuoti prieš dolerį.

POLITINĖ 1969 m. APŽVALGA PETRAS PAKALNIS

Praėjusių metų pradžia JAV piliečiams buvo tarsi nuolatinė šventė. Aplėkę keliolika kartų aplink mėnulį trys astronautai šventė savo kelionės triumfą; 84 Pueblo jūrininkai, paleisti iš nelaisvės, grįžo iš Šiaurinės Korejos; o Aliaskoje dirbą geologai patvirtino, kad ten yra milžiniški naftos šaltiniai. Be to, iškilminga Niksono inauguracija sukėlė vilčių naujų kelių ieškotojams.

Tačiau tos ilgos šventės metu du skaudūs faktai priminė gyvenimo tikrovę. Keršydami už teroro aktą Atėnų aerodrome, žydai sunaikino 13 Libano lėktuvų, o protestuodamas prieš rusų invaziją, Pragoje susidegino studentas Jan Palach. Taigi, politinių problemų apstu. Libano respublikos laimei, sudaužyti orlaiviai dalinai priklausė prancūzų ir JAV bendrovėms ir buvo apdrausti Anglijos žydų.

Ir vasario mėnuo matė du liūdnius įvykius: Irako vyriausybė pakorė 14 šnipų, tarp kurių 9 buvo žydai, o nežinomi teroristai nušovė Mozambiko partizanų vadą E. Mondlanę. Baigiantis vasariui, pakriko ilgametė Pakistano prezidento Ayub Kahn valdžia. Matydamas, kad prarado tautiečių pasitikėjimą, jis nutarė atsistatyti.

Didžiausias politinis įvykis balandžio pradžioje buvo Niksono kelionė į Europą. Ten jis aplankė Prancūziją, Angliją, Vokietiją, Belgiją, Italiją ir Vatikaną. Kad žmonės neapsiviltų, jis prisipažino, kad "ši kelionė neišriš visų mūsų problemų". Tikrai, taip ir įvyko. Niksonas nevažiavo į Europą rišti visų problemų, bet pasiklausyti kitų nuomonės apie esamas problemas. Jis

pritarė gen. De Gaulle planui, kad 4 didžiosios valstybės — JAV, Sovietai, Anglija ir Prancūzija — pradėtų konstruktyvų pokalbį apie žydų ir arabų kivirčius. Niksonas atšildė šaltus JAV ir Prancūzijos santykius ir, laukdamas derybų su rusais, prižadėjo informuoti sąjungininkus apie jų turinį ir eigą. Jo kelionės įpūdis žymiai silpnesnis už prezidento Kennedy.

Niksonui keliaujant po Europą, Palestinoje mirė Levi Eškol, Izraelio premjeras, o Atėnuose — buvęs Arabijos karalius Saud. Šis arogantiškas ir negabus valdovas pasižymėjo ne politiniais darbais, bet orientališku gyvenimo būdu. Jis turėjo 24 ištaigingus namus, 91 vaiką, 100 sugulovių ir 10.000 tarnų. Kai gyvendavo užsienyje, jo kasdieninės išlaidos kartais siekdavo 10.000 dolerių.

Kovo viduryje Vakarų Vokietija išsirinko naują prezidentą, socialistą Gustavą Heinemann, rusai ir kinai susisaudė prie Ussuri upės, o Golda Meir tapo Izraelio premjeru. Ši gabi Ukrainoje gimusi ir JAV užaugusi moteris turi kietą ranką arabų atžvilgiu ir nori tiesioginiai su jais derėtis tik tada, kai arabai pripažins Izraelį de jure. Viename arabų ir žydų susirėmime tragiškai žuvo Egipto štabo viršininkas gen. Riad. Per jo laidotuves arabų noras atsikeršyti taip įkaito, kad įsiutusi minia isteriškai šaukė: "Gamal, duok mums ginklų!" Bet Nasseris susivaldė, nes žinojo, kad 4 didžiosios valstybės jau pradėjo žydų ir arabų reikalų pokalbį. Nasseris yra nuomonės, kad ilgu partizaniniu karu bus galima išsemti karinį ir ekonominį Izraelio pa-

jėgumą. Praėjusių metų kruvinus žydu ir arabų susirėmimus gal suskaitys tik karo istorikai.

Kovo mėnesio pabaigoje Budapešte įvyko Varšuvos pakto dalyvių pasitarimas, kuriame rusams nepasisekė išprašyti iš satelitų, kad pasmerktų Kinijos elgesį. Jiems taip pat nepavyko įjungti Rumunijos kariuomenės į Varšuvos pakto komandą, kuri yra Sovietų rankose. Rusai jautėsi taip silpni ir taip apstulbę, kad jie paliko ramybėje Čekoslovakiją ir pradėjo gerintis JAV, duodami suprasti, kad po kokių 6 mėnesių galėtų įvykti viršūnių — Niksono ir Kosygeno — pokalbis. Panašus pokalbis buvo ruošiamas ir prezidento Johnsono laikais, bet, rusams išgyjavus į Čekoslovakiją, JAV prezidentas atsisakė kalbėtis.

Pergyvenęs 7 širdies smūgius, balandžio pradžioje numirė buvęs JAV prezidentas gen. Eisenhoweris. Tas garbingas žmogus padėjo atstatyti karo sugriautą Europą, sustabdė Korėjos karą ir neleido išigalėti komunistams Libane. Jo liūdėjo visa JAV tauta.

Liūdniausias balandžio įvykis — tai Aleksandro Dubčekio pasitraukimas iš komunistų partijos sekretoriaus

pareigų. Naujasis partijos sekretorius Gustavas Husak tuojau pasuko Čekoslovakijos vairą rusų pageidauta kryptimi. Pasidarbavęs 6 mėnesius, jis atstatė Čekoslovakijoje normalią komunistinę padėtį.

Per šimtmečius laikomi antros rūšies piliečiais, gegužės pradžioje subruzdavo Ulsterio katalikai ir susikibo su protestantais Londonderio mieste. Kadangi visame Ulsteryje viešpatauja ta pati katalikų diskriminacija, kruvinos muštynės greitai persimetė ir į kitus miestus. Matydama, kad susirėmimai tęsis ir toliau, Anglija pasiuntė kariuomenės dalinius, nuginklavo Ulsterio policiją, susidedančią beveik iš protestantų ir liepė baigti diskriminaciją. Riaušių metu pasižymėjo katalikė Bernadeta Devlin, 22 metų mergina, balandžio mėnesį išrinkta į Anglijos parlamentą.

Išvaldęs Prancūziją beveik 12 metų, gegužės mėnesį gen. De Gaulle pralaimėjo plebiscitą ir išvažiavo į Airiją atostogų. Tačiau De Gaulle pasiliks istorine asmenybe. Didžiausieji jo nuopelnai yra šie: jis leido Prancūzijos kolonijoms pasisakyti, ar nori nepriklausomybės, jis suteikė laisvę Alžyrijai ir davė Prancūzijai naują konstituciją. Naujas Prancūzijos prezidentas G. Pompidou tęsia jo darbą, mažai nukrypdamas nuo De Gaulle linijos.

Birželio viduryje Maskvoje įvyko tarptautinis komunistų suvažiavimas, kuriame išryškėjo nemažas komunistų susiskaldymas. Nors komunistų partija veikia 100 kraštų, bet 25 iš jų neatsiuntė į Maskvą savo atstovų. Išskyrus rusus, niekas nenorėjo smerkti Kinijos, ir daugelis atstovų kritikavo Sovietus už Čekoslovakijos invaziją. Trys atstovai pareiškė, kad nepasirašys rusų paruoštų konferencijos rezo-

liucijų, o kiti sutiko pasirašyti tada, kai keli skyriai bus pakeisti. Gal įdomiausias konferencijos reiškinyms buvo tas, kad daugelis komunistų nebenori sekti Maskvos nustatytų gairių. "Komunistų sąjūdyje", taip išsireiškė Italijos atstovas, "negali būti vadovaujančio centro, vadovaujančios partijos ar vadovaujančio krašto".

Visus politinius vasaros įvykius nustelbė istorinė trijų JAV astronautų kelionė, kurie liepos 21 dieną nusileido ant mėnulio. Norėdamas atžymėti tą įvykį ir pagerbti visos tautos pastangas, pats JAV prezidentas sutiko laimingai sugrįžusius astronautus ir juos nuoširdžiai pasveikino. Paskui prezidentas leidosi į Aziją ir Europą (Rumuniją ir Angliją) ir pareiškė, kad Amerika gerbsianti pasirašytas sutartis, bet vargu ar besiusianti savo karių į užsienį. Tuo tarpu Azijoje yra daugiau kaip vienas milijonas JAV karių.

Beveik niekam nepastebint, liepos pabaigoje Ispanijos Franco formaliai atstatė monarchiją, parinkdamas kunigaikštį Don Juan Carlos savo įpėdiniu. Mažai kas pastebėjo ir Hondūro bei El Salvadoro karą, kurį sustabdė Pietų Amerikos Organizacija.

Rugpjūčio mėnesį Prancūzija nuvertino franką ir atšventė dviejų šimtų metų Napoleono gimtadienį. Čekoslovakija paminėjo rusų invaziją, po piežius aplankė Afriką, o Šiaurės Airija vėl pergyveno protestantų ir katalikų peštynes. Šį kartą peštynės virto kova, kurioje buvo 4 užmušti ir apie 200 sužeistų. Kovas sustabdė britų kariai.

Rugsėjo 1 dieną jauni Libijos kariai nuvertė monarchiją ir sudarė karinę vyriausybę. Atrodo, kad jie suks į kairiąją pusę. Galimas daiktas, kad iš gausių alyvos šaltinių daugiau

naudos turės visas kraštas. Seniau pajamos už alyvą subyrėdavo į didikų ir ministerių kišenes. Naujoji Libijos vyriausybė žada siųsti karių batalioną į Palestiną ir sustiprinti arabų gretas.

Organizuojantis naujai Libijos vyriausybei, Egipto sostinėje vyko penkių arabų valstybių pasitarimai, kurie nedavė jokių konkrečių rezultatų. Rugsėjo 3 dieną numirė Šiaurės Vietnamo prezidentas Ho Či Min. Tas gudrus politikas jau 1919 m. prašė sąjungininkų suteikti Vietnamui nepriklausomybę. Matydamas, kad niekas nepaiso jo prašymo, Ho Či Min padėjo prancūzams įsteigti komunistų partiją, o pats išvyko į Maskvą, kur 1922 m. susipažino su Leninu. Grįžęs namo, jis pradėjo organizuoti komunistus ir partizanus, o 1954 m. sumušė prancūzus. Perkalbėtas rusų, Ho Či Min priėmė Ženevos sutartį, kuria Vietnamas buvo padalintas į dvi dalis. Paskui jis slaptai organizavo komunistus partizanus ir Pietų Vietname, o 1959 m. perėjo į atvirą kovą.

Išsiliejus kraujui smegenyse, iš rinkuotės išėjo ir Brazilijos prezidentas Costa. Po šešių savaičių užkulisinių manevrų, Brazilijos prezidentu tapo gen. Medici. Jis sakė, kad kreips dėmesį į darbininkų, mažžemių ir bežemių reikalus.

Rugsėjo 28 d. vokiečiai išsirinko naują parlamentą, į kurį neįeina nė vienas komunistų ir neonacių atstovas. Naują Vokietijos vyriausybę sudarė socialistai su laisvųjų demokratų atstovais. Kancleris Willy Brandt nori glaudesnių ryšių su Rytų Vokietija ir pripažįsta esamąją Lenkijos ir Vokietijos sieną. Kitose srityse jis mažai atsitolins nuo Kiesingerio linijos.

Bijodamas pralaimėti busimuosius prezidento rinkimus, generolas Ovan-
do nuvertė Bolivijos prezidentą Sali-

nas ir pats pasiskelbė prezidentu. Tai yra jau 185-oji revoliucija Bolivijoje. Kitam kandidatui į prezidentus jis uždėjo namų areštą. Spaudžiamas ministrų, jis suvalstybino Gulfo alyvą ir žmonių akyse tapo didvyriu. Bet dabar Ovando yra labai susirūpinęs, nes Gulfas atsisakė pirkti suvalstybintą alyvą, o naujų rinkų nelengva rasti.

Savotišką revoliuciją pergyveno rudeniop ir Čekoslovakija, kur pasikeitė ministrų kabinetas, o Dubčekas buvo pašalintas iš partijos prezidentumo ir seimo pirmininko vietos. Kadangi Dubčekas yra labai populiarus, jis paliktas centraliniame partijos komitete, kuriame yra 165 nariai. Taip pat ir artimas Dubčekui bendradarbis J. Smrkovsky neteko visų savo pareigų. Iš viso buvo pašalinti 29 pažangūs centralinio komiteto nariai. L. Strougal, Maskvos bičiulis, reikalavo, kad Dubčekas ir kiti būtų teisiami. Tačiau prezidentas Svoboda pareiškė, kad, kol jis bus prezidentu, nebus keliamos jokios politinės bylos. Bet šiaip Čekoslovakijoje viešpatauja normali komunistinė padėtis su spaudos, televizijos ir radijo cenzūra, su slapta policija ir su geležine uždanga. Kad žmonės nebėgtų į užsienį, naujoji vyriausybė atšaukė 100.000 išduotų vizų. Iki šiol į užsienį pabėgo apie 90.000 čekų.

Spalio mėnesį nežinomais sumetimais vienas policininkas nušovė Somalijos prezidentą Šermarkę. Įtardamas, kad atentatą įkvėpė ministeris pirmininkas, Somalijos kariuomenės vadas apšaudė premjero butą ir pasiskelbė prezidentu. Atrodo, kad naujoji vyriausybė turi daug simpatijų Rusijai, iš kur gauna ginklų. Ji žada remti partizanus, norinčius atgauti iš Etiopijos ir Kenijos Somalijos dalis.

Spalio 15 d. JAV įvyko didelės de-

monstracijos, kad prezidentas Niksonas tuojau atitrauktų kariuomenę iš Vietnamo. Tačiau pasirodė, kad 77% amerikiečių pritaria Niksono nusistatymui pasilikti Vietname tol, kol Pietų Vietnamas galės perimti visą karo naštą.

Lapkričio pradžioje Portugalijoje buvo parlamento rinkimai, kuriuos laimėjo konservatyvi Salazaro partija. Nors pats Salazaras dėl nesveikatos jau virš metų nebėra premjeru, bet jis šaukia buvusio kabineto posėdžius ir leidžia potvarkius. Mat, niekas nedrįsta jam pasakyti, kad Portugalija turi naują ministrų pirmininką. Dabartinis Portugalijos premjeras Dr. Caetano yra pažangesnis, bet ir jis varžo piliečių laisvę ir trukdo opozicijai pasireikšti. Portugalija yra skurdžiausias vakarų Europos kraštas, turintis net 40% analfabetų. Vidutinės vieno žmogaus metinės pajamos siekia 400 dol. Didelę pajamų dalį Portugalija sukišo į kariuomenę, kad galėtų išlaikyti savo kolonijas. Vyrai tarnauja kariuomenėje net 4 metus, o iš kolonijų semia sau naudą tik didelės bendrovės.

Nagrinėjant tų ir kitų įvykių priežastis, matosi trys sveikos šių dienų tendencijos. Visų pirma galima pastebėti vis didesnių masių norą teisingiau pasidalinti žemės turtais tiek tautiniu, tiek tarptautiniu atžvilgiu. Dažnai tariamai politiniai konfliktai yra ekonominių interesų išvados. Aiškiausias tų konfliktų pavyzdys yra P. Amerikos bruzdėjimai ir prieš vietinius oligarchus, ir prieš JAV kapitalą.

Antrą sveiką tendenciją sudaro noras kovoti prieš įvairiašakę diskriminaciją tiek JAV, tiek Afrikoje, tiek Azijoje. Žmogus, kad ir atsilikęs civilizacijoje, yra žmogus, ir jam reikia pripažinti įgimtas žmogaus teises. Deja

Jungtinės Tautos, išleidusios išsamią žmogaus teisių deklaraciją, neturi priemonių reikalauti iš savo narių, kad tos teisės būtų respektuojamos. Todėl teisingai Povilas VI pastebėjo, kad Jungtinėms Tautoms reikėtų duoti stipresnį autoritetą. Gaila, kad popiežiaus žodžiai nerado tinkamo atgarsio. Antra vertus, įvairios ekonominės bendruomenės, įsteigtos Europoje, P. Amerikoje ir Afrikoje, veda ir prie politinio valstybių suartėjimo. Nors tas kelias ilgas, bet jo kryptis gera. Galimas daiktas, kad ir 1970 m. padarys tuo keliu keletą žingsnių pirmyn.

Trečią sveiką tendenciją galima išvelgti troškime spręsti politinius ir ekonominius klausimus ne ginklu, bet šaltu protavimu, derybomis ir trečiųjų tarpininkavimu. Ginklu pasiektas konflikto sprendimas dažnai yra tik laikinis. Jis tveria tol, kol nugalėtasis negali atsirevanšuoti. Kukliai pradėtos Helsinkio derybos dėl strateginių ginklų apribojimo gali turėti istorinės reikšmės, ypač jei Rusija išsižadės savo imperializmo. Nusvilę pirštus Konge, Ghanoje, Palestinoje ir kitur. Sovietai pasidarė atsargesni ir apdaresni, ypač todėl, kad įvairių kraštų komunistų partijos jau nebenori sekti Maskvos linijos ir rytuose dar tebegresia Kinijos pavojus. Nepaisant to, komunistų tonas dar tebėra agresyvus, o 100-tasis Lenino gimtadienis (1970. IV. 22) bus gera proga svaiginti rusų mases marksizmo - leninizmo dogmomis dar kuriam laikui. Tačiau už Rusijos ribų marksizmas - leninizmas nebėra populiarus, ir kai kurios komunistinės valstybės pradėjo savintis ekonominius kapitalizmo principus. Didžiausias komunizmo pavojus gresia Pietų Rytų Azijai. Nuo JAV piliečių valios priklausys, ar tas pavojus bus pašalintas.

Redakcijos pastaba.

Atgaiviname "Laiškuose Lietuviams" šį skyrių, vardu "Idėjos ir Žmonės". Jame rašysime apie įvairius žmones ir apie įvairias jų idėjas. Tos idėjos kartais galės net būti skirtingos nuo redakcijos nuomonės, jeigu tik jos neperžengs spaudos etikos taisyklių. Jei kam nors kuri idėja nepatiks, jis gali parašyti ir pareikšti savo nuomonę tuo klausimu. Tačiau mums atrodo labai vaikiška, kad jeigu kam nors kas nors nepatinka, tuoj rašo: "Prašau man daugiau "Laiškų Lietuviams" nesiuntinėti, jeigu dedate tokius rašinius!" Paprastai mes tokius prašymus tuoj patenkiname, nes "Laiškai Lietuviams" yra skiriami platesnio akiračio skaitytojams.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS"

SUKAKTIS

**Šių metų vasario mėnesį su-
kanka lygiai dvidešimt metų
nuo pirmojo "Laiškų Lietu-
viams" numerio pasirodymo.
Metinė sukaktuvinė šventė bus
rudeni, spalio mėn. 17 d. Kitame
numeryje paskelbsime tradicinį
"Laiškų Lietuviams" konkursą
suaugusiems ir jaunimui. Kon-
kurso laimėtojams premijos bus
įteiktos sukaktuvinės šventės
metu.**

GIMTASIS ŽODIS

KALBOS SKYRIŲ ĮVEDANT

Nustojus eiti "Gimtajai Kalbai", atsirado didelė spraga — laikraščiuose nėra jokio kalbos patarėjo, o jo taip reikia. Pažvelgus į mūsų laikraštinę kalbą, pasiklausius radijo ir televizijos pranešimų, tuoj galima pastebėti, kad vis kartojamos tos pačios klaidos. Neseniai kalbos skyrių išivedė Lietuvos Bendruomenės leidžiamas "Pasaulio Lietuvis". Tai tikrai sveikintinas žygis, bet jo vieno neužtenka. Manome, kad bus naudinga ir "Laiškuose Lietuviams" įvesti kalbos skyrių. Juk "Laiškai Lietuviams" yra religinės ir tautinės kultūros žurnalas, o kalba yra vienas pagrindinių tautinės kultūros veiksnių.

Čia nemanome dėti ilgų grynai teorinių straipsnių, o apsiribosime tik praktiškais patarimais, atkreipsime dėmesį į dažniausiai spaudoje ir šnekamojoje kalboje pastebimas ir nuolat kartojamas klaidas. Laukiame ir bendradarbių. Medžiagą prašome siųsti redakcijos adresu.

Prieš atiduodant šio skyriaus medžiagą spaustuvei, visuomet ją peržiūrės žinomas kalbininkas prof. Petras Jonikas, tad mūsų straipsniais, teigimais ir patarimais visi galės visiškai pasitikėti. Prof. P. Jonikui už šią paslaugą esame nuoširdžiai dėkingi.

KĄ REIŠKIA T Ū L A S ?

Mūsų kalboje *tūlas* reiškia *dažnas*, *ne vienas*, *daug kas*, pvz.: Tūlas taip pasako. Tūlam žmogui taip atsitinka.

Tūlas atsigręždamas žvilgčiojo į papiečius dvaro link, ar nepamatys prievažio arba vaito (V. Mykolaitis-Putinas).

Spaudoje dažnai *tūlas* vartojamas netaisyklingai, ne ta reikšme, kurią jis turi, bet vietoj žodžių *kažkoks*, *toks*, *vienas*, pvz.: Taip pasakė tūlas (= kažkoks) pilietis. Buvau sutikęs tūlą (= kažkokį) Jonaitį. Tūlas (= kažkoks, vienas) žmogus tavęs ieškojo. Tokius netaisyklingus pasakymus ir Jablonskis visuomet taisydavo (J. Jablonskis. Rinktiniai raštai, II t., 72, 195, 216, 239 psl.).

NETEISINGAI VARTOJAMAS ŽODIS A B U O J A S

Kai kurie mūsų rašytojai ir žurnalistai mano, kad *abuoja*s reiškia tą pat, ką *abejingas*, o *abuojumas* reiškia *abejingumą*, bet tai yra didelis nesusipratimas. Būdvardis *abuoja*s yra senas lietuvių ir baltų kalbų žodis. K. Būgos nuomone, jis yra sėliškos kilmės. Dabar šitas žodis užtinkamas rytų aukštaičių ir kai kurių dzūkų tarmėse, artimesnėse buvusių sėlių teritorijai. Šiose tarmėse žodis *abuoja*s reiškia "piktą, įžulų, įkyrų, nedorą, nepakenčiamą, biaurų". Štai keli pavyzdžiai, paimti iš rytų aukštaičių šnekamosios kalbos: Mūsų jautis *abuoja*s — saugokis (Rokiškis). Jo pati labai *abuoja* — keikiasi, vaikus muša (Sėdasai). Toks *abuoja*s vaikas pasidarė — visą dieną burzgia ir burzgia (Utena). Koks *abuoja*s kelias rudenį (Laba-

noras). Tokia pat reikšmė šį žodį vartoja ir Tumas-Vaižgantas (rytų aukštaitis). Minėtose tarmėse tą pačią reikšmę turi ir bevardė būdvardžio giminė, pvz.: Čia man abuoja — negaliu gyvent (Alanta). Šiandien lyja, purvas — keliauti abuoja (Palūšė). Ši reikšmė būdinga ir iš minėtojo būdvardžio išvestiems daiktavardžiams — *abuojobė*, *abuojystė*, *abuojumas*, pvz.: Abuojybė, ne darbas, kai šalta miške (Tauragnai).

Tad iš gyvosios žmonių kalbos pavyzdžių šio žodžio reikšmė labai aiški, bet mūsų raštijoje vis galima užtikti tokių pasakymų: Per didelis mūsų abuojumas lietuviškiems reikalams. Jis tam dalykui visiškai abuoja. Čia *abuoja*s ar *abuojumas* labai klaidingai vartojama *abejingo* ar *abejingumo* reikšmė. Matyt, tie žmonės, ieškodami naujovių, nusitvėrė šį žodį vartoti, visai nežinodami jo tikrosios reikšmės.

KELINTA DIENA?

Tikrai liūdna pastebėti, kad didelė mūsų inteligentijos dalis klaidingai vartoja datas. O gal dar liūdniau, kad jų klaidas kartoja ir jaunimas. Pvz. dažnas pasako: Kelinto šiandien? Šiandien yra penkiolikto sausio. Pamokos prasidės penkto rugsėjo. Kalėdų atostogos tęsis nuo dvidešimt trečio gruodžio iki septinto sausio. Tai yra grynai rusicizmai — vertimas iš rusų kalbos. Šių labai didelių klaidų reikėtų stengtis tuoj atsikratyti, kad bent jaunimo nevestume blogais kalbos keliais.

Minėtuosius rusicizmus turėtume taip pataisyti: Kelinta šiandien (diena)? Šiandien yra sausio penkiolika. Pamokos prasidės rugsėjo penktą. Kalėdų atostogos tęsis nuo gruodžio dvidešimt trečios iki sausio septintos (dienos).

Visi žinome, kad lietuvių kalboje *diena* yra moteriškosios giminės, todėl skaitvardžiai, kuriais pasakome dienas, taip pat turi būti moteriškosios giminės. Toks giminės derinimas yra būtinas net ir tada, kai žodis *diena* dėl trumpumo praleidžiamas. Taip pat lietuvių kalboje pažyminy s eina prieš pažymimajį žodį. Kai sakome mėnesį ar dieną, pažyminiu eina mėnesio vardo kilmininkas. Jo vieta — prieš dienos pavadinimą, pvz. birželio aštunta (diena), o ne aštunta birželio.

Išskirdami ar pabrėždami kurią nors dieną (pvz. šventę), kelintinį skaitvardį pasakome įvardžiuotine forma, pvz.: Vasario Šešioliktoji.

DAUGINIAI SKAITVARDŽIAI

Mūsų spaudoje, radijo ir televizijos pranešimuose knibždėte knibžda tokie pasakymai: Prieš tris metus pradėjome lietuviškos televizijos programą. Jau dvidešimt penki metai, kai ši krautuvė aptarnauja lietuvių. Prieš šešis metus pradėjau šį darbą. Kiekinių skaitvardžių vartojimas čia yra neleistinas. Šiuos sakinius taip reikia pataisyti: Prieš trejus metus pradėjome lietuviškos televizijos programą. Jau dvidešimt penkeri metai, kai ši krautuvė aptarnauja lietuvių. Prieš šešerius metus pradėjau šį darbą.

Mat, *metai* neturi vienaskaitos, panašiai kaip *mišios*, *žirkles*, *marškiniai*, *kelnės*. Visų šių žodžių te vartojama daugiskaita. Su tokiais daugiskaitiniais žodžiais reikia vartoti dauginius skaitvardžius. Tur būt, niekas nepasakys: Išklausiau dvi mišias. Padėjau ant stalo tris žirkles. Nusipirkau penkis marškinius. Visi sakome: Išklausiau dvejas mišias. Padėjau ant stalo trejas žirkles. Nusipirkau penkerius marškinius.

KNYGOS

GATVĖS BERNIUKAS VĖL PAS MUS! NIJOLĖ JANKUTĖ

("Gatvės Berniuko Nuotykių" antrąją laidą pasitinkant)

Mums besiskundžiant lietuviškos lektūros jaunimui stoka, Akademinio Skautų Sąjūdžio dr. Vydūno Fondas ėmėsi darbo ir išleido antrąją, pataisytą R. Spalio apysakos laidą — "Gatvės Berniuko Nuotykius".

Pirmą kartą ši knyga aplankė mus labai seniai — 1952 m. Daug laiko nutekėjo... Kurie tada dar buvo berniukai, su įdomumu skaitę Jono - Pomidoro nuotykius, dabar — jau patys yra tėvai, iešką (arba greitai ieškosią) savo sūnams ir dukroms tinkamo pasiskaitymo lietuvių kalba. Taigi, antroji "Gatvės Berniuko Nuotykių" laida pasirodė pačiu laiku. Reikia tikėtis, kad gatvės berniukas atras naujų gerbėjų.

Nors "Gatvės Berniuko Nuotykių" autoriaus skiriami "jaunimui ir senimui", vis dėlto yra ypač jaunatviška knyga. Tai dvylikmečių gyvenimo iškarpa nepriklausomos Lietuvos miesto fone.

Viena karšta vasara, vienas trumpas ruduo, dulkina užmiesčio gatvelė, mediniai namukai, liežuvingi kaimy-

nai, skurdžiai ir pasiturintieji už tos pačios sukrypusios tvoros — tai laikas ir aplinka, kurioje gyvena apsukrusis išdykėlis Jonas ir nepamirštama jo pramuštalgių gauja. Tai laikai, kada nei miestas, nei gatvė dar neįstengė negražinamai į savo padugnes susiurbti jaunimo. Nors gatvės vaikai augo keikūnai, vagiškai ir mušeikos, neturėdami kito pasirinkimo, tačiau, pasitaikius progai, ugningai kibo į mokslą ir tvarkingą gyvenimą. Tai laikai, kada laimėjo ar nelaimėjo kaimynas nebuvo abejingas kaimynui. Dažnai tų žmonių, suspaustų siauros gatvelės, mažų daržų ir dar mažesnių kambarėlių, artumas gimdė apkaltas, pavydą, pykčius, tačiau šias gyvenimo rūškanas vijosi ir šviesios properšos: kaimyniški pasiguodimai, draugystės, nuoširdi pagalba bėdoje.

Jono, pravarde Pomidoro, ir jo ištikimų draugų gaujos gyvenimas, nežiūrint skurdžių aplinkybių bei galimybių, pilnas įvykių, nuotykių ir nesulaikomai riedančio veiksmo. Tie vaikai, tartum šventraščio "dangaus paukščiai" — nei sėja, nei piauna... Basi, nuskurę su duonos kriaukšle ar vogtu obuoliu kišenėje, papurę ir triukšmingi, lyg žvirbliai smėlyje, atbėga jie pas skaitytoją purviniais veidais ir dar tokiomis tyromis širdimis. Kiek lakiausios fantazijos, kiek išmonės slepia tos nešukuotos galvos!

Žodis *metai*, tur būt, labiau ne vieną nuveda į klystkelius dėl to, kad mūsų kalboje yra ir žodis *metas*. Tačiau šio žodžio reikšmė yra visai kita. *Metas* reiškia *laikas*. Štai keli pavyzdžiai: Jau metas keltis. Šiuo metu viskas pabrango. Vasaros metu dažnai maudydavaisi.

Pomidoro gauja — skaitančių vaikų gauja. Nors nevisad pilni jų pilvai, bet galvos pilnos knygos išskaitytų grafo Montekristo ir Tomo Sawyer'io žygdarbių, kuriuos jie, surežisavę pagal savo supratimą, ugningai išgyvena daržų, kiemų ir sodų laisvėj. Jų išdaigas, jų priesaikas, nuotykius, paslaptis ir net muštynes autorius perteikia su meile ir humoru. Geras vaiko psichologijos ir to meto Lietuvos miestėlėnų gyvenimo pažinimas "Gatvės Berniuko Nuotykių" veikėjams duoda gyvybės ir tikrumo.

Pramuštgališka vasara gatvės vaikams, tačiau, neša ne vien juokus ir nerūpestingas dienas. Kieti gyvenimo krumpliai ne kartą apdaužo Pomidoro gaują. Nuotykių ištroškusius ir geresnio kėsio išalkusius vaikus savo abejotiniams tikslams dažnai stengiasi panaudoti suaugėliai: gatvelės pletkininkės, sukčius Akulis, kvailas, bet žiaurus bernas Dinda, vagys. Tačiau vaikai, lyg lankstomi medeliai, nepasiduoda: instinktyviai tiesiasi atgal, netikėtai kirsdami į sukčių planus ir užmačias. Į pinkles jie atsako pinklėmis; į jėgą — vikrumu; į apgaule — apgaule, nes jie, deja, gatvės augintiniai ir supranta tik gatvės kalbą: pasisėkimą per suktumą arba... lazdas per sėdynę, kol gyvenimas pasiūlo trečią išeitį — sąžiningumą. Tai neįprastas kelias, bet jis veda per darbą ir mokslą į ateitį.

Jonas Pomidoras ir jo draugai pasikeičia, geriau sakant, ima pamažu augti "į žmones", kai netikėtai susiduria su skautybe. Nuotykių troškulį, nežabotą energiją, begalinį norą veikti skautybė po truputėlį kreipia tiesumo, mandagumo, pagalbos artimui vage. Ta gatvės vaikų, ypač Jono, metamorfozė iš padaužos į atsakomąją jaunuolį autoriaus parodoma laipsniškai,

natūraliai, su giliu įsijautimu į vaiko galvosena, o taip pat nelėkštesniu skautiškųjų auklėjimo principų supratimu.

"Gatvės Berniuko Nuotykiuose" R. Spalis parodo skautus, kurių skautybė neapsiriboja sueiga ir stovykla. Tai jaunuoliai, kurie iš tikrųjų stengiasi būti geresni ir stengiasi ne žodžiais, o darbais. Studentas, Kęstutis, Antanas, Petras — berniukai, kurie patraukia tiesumu, draugiškumu, dėmesiu žmogui. Jie taip pat parodo užtektinai išminties ir apsukrumo, susidūrę su blogos valios pinklėmis. Todėl pas juos ateina gatvės berniukas, vedinas savo apiplyšusia, apstumdyta, pikty žmonių išnaudojama gauja. Skautų būry Jonas pagaliau randa visų nuotykių išsipildymą ir draugus, kurie deda didžiausias ir nuoširdžiausias pastangas jam padėti skaudžios nelaimės metu.

Autoriaus silpnybės — trafaretiniai epitetai (pvz. prasminga malda, skambanti lietuviška daina, nerūpestinga jaunystė ir pan.), nenatūrali didaktika kai kurių veikėjų lūpose (pvz. jaunas draugininkas: "Žinok, motinos širdies dovanos nėra privaloma kasdienybė", 118 psl.) bei "happy end" neįtikėtinumu susitvarkęs Jono tėvų gyvenimas. Tačiau visa tai atperka puikios vaikų charakteristikos, nemeluotas jų nuotykiškumas, dialogų natūralumas ir nuo pirmo iki paskutinio puslapio kunkuliuojantis veiksmas. Tokie epizodai, kaip gaujos priesaika, pajodžarga Nijolė, kaip Knopas pirko kopėčias, kaip Dinda plaukus šukavo, ar Jonas pas raganą ėjo, yra tikri jaunimo literatūros deimančiukai. Todėl, kai dar turime paauglių, neperskaičiusių "Gatvės Berniuko Nuotykių", nedejuokim, kad neturim geros lietuviškos knygos jaunimui.

FILMAI

RUN WILD, RUN FREE

Tai tikrai gražus spalvotas filmas vaikams, puiki visos šeimos pramoga, kurios nevertėtų praleisti. Labiausiai jis tinka 9-10 m. amžiaus ir vyresniems vaikams. Tai šiltas, jautrus ir malonus filmas, pilnas humoro, be sachariniškumo, be pigaus juoko — daužymosi, stumdymosi ar veido užvožimo pyragu. Perduodama labai paprasta, bet giliai prasminga mintis.

Filmas suktas pagal David Rook romaną „The White Colt“. Vaizduojami 10 m. amžiaus berniuko Pilypo, gyvenančio su tėvais plikuose, grubiai laukiniuose Anglijos raistuose, nuotyčiai. Pilypas, išgyvenęs kažkokius psichologinius reiškinius, jau penkerius metus nėra prašnekėjęs jokių žodelių nei į tėvus, nei turėjęs kokių nors kalbos ryšių su kitais. Visas jo dėmesys sukauptas į laukinius gyvulius raistuose, kol pagaliau išsipildo jo širdies troškimas — pagauti ir prijaukinti laukinių baltą kumeliuką (pony). Šis veiksmas vystosi beveik per visą filmą. Berniukui talkon ateina atsargos pulkininkas, tobulai suvaidintas veterano aktoriaus John Mills, ir vienuolikmetė iš kaimyninio ūkio mergaitė Diana (Fiona Fullerton). Kai kurios gamtos scenos yra žadą užimančiai gražios.

Vienoje ypatingai iškalbingoje scenoje pulkininkas parodo Pilypui, kad, nors raistai atrodo tušti ir išmirę, pradraskius viršutinį žemės sluoksnį, galima pastebėti pavasarį — raistai atsidūsta ir plyšta nauju gyvenimu. Pilypas smalsus, bet tylus; jis dar nesuvokia, kad ir jam jau ateina pavasaris.

Pilypą vaidina angeliško grožio Mack Lester, visų širdis užkariavęs „Oliver“ filmo svarbiausiame vaidmenyje. Berniuko

ko motina (Sylvia Syms) galėjo parodyti daugiau šilimos ir švelnumo, be ko motinos charakteris nukentėjo — ji atrodė tikra neurotikė. Geras aktorių sąstatas, puikios fotografijos ir nuoširdus pasakojimas susijungia į nepaprastai gražią visumą, kad net gaila, kai filmas pasibaigia.

Dabar yra ir daugiau gerų filmų vaikams, pvz. jaunesnio amžiaus žiūrovams patiks „Santa Claus Conquers the Martians“. Gal vienas geriausių jaunimui tinkamų muzikinių filmų yra „Goodbye, Mr. Chips“.

Stasė Semėnienė

GOODBYE COLUMBUS

Tai labai išgarsintas, bet mažos vertės filmas. Vienintelis gražus epizodas — žydų vestuviniai papročiai. Nors vaidyba gera ir taiklaus humoro nemaža, bet jokios intrigos, nuobodus iki kaktumo, erzinančiai daug sekso. Dramatinės įtampos dažnai nepsichologiškos. Net nė pramoginiu filmu jo negalima pavadinti, nes nuvargina pasikartojimais ir keista pabaiga. Nei jauniems, nei seniems.

CHRISTMAS TREE

Filmas suktas prie Ispanijos, pilnas gražių scenų iš šeimos gyvenimo. Daug puikių vaizdų. Šiek tiek dvelkia dirbtine „taikos“ reklama. Iš atominės bombos sprokusios virš jūros, netyčia patenka radioaktyvių spindulių ant jauno berniuko kūno. Jo jauna gyvybė pamažu sunyksta. Kaltos atominės bombos, kalti jos gamintojai — nuolat kartojami Rytinėje Europoje žodžiai. Šiaip filmas įdomus, tinkamas visiems. Jame vaidina garsioji švedų artistė Virna Lisi.

Alė Rūta

LIETUVIŲ FOTO ARCHYVO FOTOGRAFIJOS KONKURSO TAISYKLĖS

BENDROS

1. Konkurse dalyvauti kviečiami visi lietuviai fotografai, mėgėjai ir profesionalai — gyvenantieji JAV ir kitur.
2. Konkurse bus dvi grupės:
 - a. Nespaltotų (monochromatinių) nuotraukų,
 - b. Spaltotų skaidrių.
3. Dalyvavimo mokestis yra \$2.00 kiekvienai grupei. (\$4.00, dalyvaujant abiejose grupėse).
4. Galima dalyvauti bet kurioje vienoje grupėje arba abiejose grupėse drauge.
5. Kiekvienas dalyvis gali pateikti ne daugiau kaip aštuonias nuotraukas nuotraukų grupei, ir ne daugiau kaip aštuonias skaidres skaidrių grupei. Galima dalyvauti ir su mažiau darbų.
6. Nuotraukas, skaidres ir mokestį siųsti šiuo adresu:
Algirdas Grigaitis — L.F.A. konkurso vedėjas
2081 Plainfield Drive
Des Plaines, 111.60018
7. Gautos nuotraukos ir skaidrės bus kruopščiai saugojamos. Tačiau konkurso rengėjai nebus atsakingi už galimą jų pažeidimą ar pametimą konkurso metu arba persiunčiant.
8. Visi gauti darbai bus pateikti vertinimo komisijai atrinkti premijuotinus. Vertinimo komisijos sąstatas bus paskelbtas vėliau.
9. Bus skiriamos trys (pirma, antra ir trečia) premijos kiekvienai grupei.
10. Nuotraukos ir skaidrės bus priimamos iki š. m. vasario 15 dienų.
11. Konkursui užsibaigus, visi pristatyti darbai bus grąžinti siuntėjams.
12. L.F.A. pasilieka teisę premijuotus darbus spausdinti spaudoje.
13. Vertinimo komisijos sprendimas yra galutinis.

NUOTRAUKŲ GRUPĖ

1. Nuotraukos turi būti išimtinai dalyvio darbas.
2. Nuotraukos turi būti ne mažesnės kaip 5X7 colių, ne didesnės kaip 11X14 colių ir priklijuotos prie kartono.
3. Ant kiekvienos nuotraukos antros pusės turi būti užrašyta dalyvio vardas, pavardė, adresas ir nuotraukos pavadinimas.

SKAIDRIŲ GRUPĖ

1. Skaidrės turi būti įdėtos į popierinius arba plastikinius rėmelius. Rėmelių dydis turi būti 2X2 coliai. Skaidrės, įdėtos tarp stiklų, nebus priimtos.
2. Kiekviena skaidrė turi būti pažymėta tašku kairiame apatiniame kampe, kaip ji normaliai žiūrima — be jokių aparatų.
3. Ant kiekvienos skaidrės rėmelių turi būti užrašyta dalyvio vardas, pavardė, adresas ir skaidrės pavadinimas.